

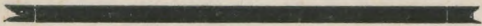
A.12.765.

JOHANNES BARBARUS

E.V.F.

**VIII
KOGU VÄRSSE
& POEME**

1927 — 1932

Mõningaid trükieksimusi, mis kauge korrektuuri tõttu teksti libisenud, palutakse enne lugemist lahkesti vaevaks võtta vastavalt parandada:

- Lhk. 3. 3. rida alt — Wresen — pro Dresen.
- „ 31. 1. „ ülalt (2-ne plaan) — aineil — pro lainell.
- „ 42. 5. „ „ (1-ne plaan) — ärtu — pro härtu.
- „ 42. 9. „ alt (2-ne plaan) — vabriigi — pro vabariigi.
- „ 49. 9. „ „ (1-ne plaan) — fakel — pro fakkell.
- „ 52. 1. „ ülalt (1-ne plaan) — lainil — pro lainell.
- „ 55. peälkirja klambrin — guasi — pro quasi.
- „ 60. 6. rida ülalt — bingelisl — pro hingelisl.
- „ 120. 8. „ „ — liit — pro siit.
- „ 121. 9. „ „ — Lnn — pro Linn.
- „ 124. 10. „ alt — oii — pro oii.

A. 12.765.

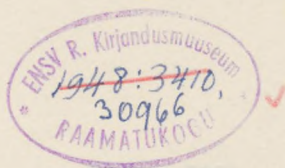
JOHANNES BARBARUS

E. V.-r.

VIII
KOGU VÄRSSE
& POEEME

1927 — 1932

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk tän. 2. 1932.

Samalt autorilt ilmunud:

- „Fata-Morgana“ — luuletiskogu (trükk otsan).
„Inimene & Sfinks“ — „ (trükk otsan).
„Katastroofid“ — „ (trükk otsan).
„Kolmnurk“ — valikkogu.
„Vahekorrad“ — luuletiskogu.
„Geomeetriline inimene“ — „
„Multiplitseerit inimene“ — „
„Maailm on lahti“ — „

*

- „Horizontoj“ — valik värssse esperantokeelsen
tõlken (tõlkija Hilda Wresen).

*

- Ilmuman (valmis käsikirjana): Jaan Vahtra, —
monograafia.

EELSÕNA.

Moto: Der menschliche Geist schafft
sich eine eigene Realität . . .

(Die literarische Welt.)

Olen pikemat aega vaagitud, kas viliku vältusel kuhjunud ajalaule, millised meeleldi kõrvale jäet eelmiste kogude puhtluulelisest loomingust, eriraamatuna üldse välja anda?

Kui järgnev põimendus toimunud, siis päämiselt sel põhjusel, et aeg ei selsatu, vaid sööstab meie vaimu kaudu igavikku, jätten järele lainetusi, mille amplituud päev-päevalt väheneb: ajalaaulud iganevad, nagu inimene ise, kes oma kord — kaudu aja voolab minevikku.

Olen katsunud läheneda sellele aja voogavusele ja alalisele teismisele puhtloova printsibiga: ühineda vahenditult kõige ümbritseva eluga, vahel isiksuse haihtumiseni — sulada ühte sellega kõigen tema varjamatun otsekohesusen ja siirusen, luuen puhtisendilise realiteedi — oma vabariigi, oma „E. V.-r.“i, mis pole identne ametliku „E. W.“-ga, sest igal luuletajal on oma lipukavand, oma sisemine riigikord, mida ta kaitsma peab, ehk kui talseda ei ole, siis pole ta luuletaja... Pole ime, kui loominguvabariiki iseloomustab põhjalik erinemine üldsusest ja tavalikkusest, sest: luule on sageli autori maapagu. . .

*

Kulgi: „aeg modelleerib inimesi, inimene aega“, pean tunnustama, et käenolevan kogun tingimata aeg on rohkem modelleerind mind kui mina aega, kulgi olen katsunud „väljuda enesest kui tõe lähtekohast.“ Pean tunnustama: sen põimendusen räägivad kaudu mu suu rohkem teised kui ma ise, — kõnelevad kihid, rahvas, inimesed, — ka need tähtsusetu olevused ja põlatud tööloomad, kes mulde on pidanud vaikima, — need välkesed inimesed — pigemini objektid kui subjektid, kel pole sõnaõigust ega suurt kuulajaskonda, kelle hääl pole küünind rahvatribüünini ja kõnetooli paraadlikkuse, — selle näitelavalise & teeskleva isamaalsuse, — sest:

halveimad patrioodid on, kes tänavnurkel
hurra! karjuvad...

Ka „E. V.-r“in esinevad värsid on omamoodi „isamaalaulud“, kuna nad väljendavad meie rahva (just mitte väikese osa!) tunnetusi ja suhtumisi, registreeriden ajalisi sündmusi ideeliselt seisukohalt. (Nil mõnelgi värsil peaks pääle selle-ajaloolise dokumendi väärtus olema.)

Kõike seda arvestaden, laskem siis aeg räägib oma mitmekordse ja paljundet suuga, oma tuhande keelega! Kel kõrvad, — see kuulgu! . . .

*

Kui meie — ülemiljonilisest rahvahulgast nood sada luuletis-kogu lugejat (milline optimism!) raamatun halstavad apokrivallisi mõtte & idee julbatusi (= valesti väljakukkumisi), siis süüdistagu nad aega, elu, olukorda ja neid suuri „isamaalasi“, kes kaukahuviden kipuvad liiga tegema oma vähemale vennale. Mind süüdistada ei saa, sest esinen ise prokurööri osan. Olen teotsend ümbritseva elu siira väljendajana, — üldsusele kuulmata jäänud nõrkade ja kaugete („väljarändajad!“) mõtteavalduste häälekõvendaajana . . . Audiatore et altera pars!

Ülejäätvatele luuleanalfabeedilisele osale eesti rahvast (s. o. umbes 1.100.000-le) on aga ükskõik: kas üldse kirjutetakse, või mis kirjutetakse — seega mu värsikogul on kunstilist ja ideelist vastutust kanda ainult saja inimese ees. Olen õnnelik, kui mu kogu luule lugemisest täitsa võõrdunud „kultuuritegelasi“, kes kogu meie vabariigil iseseisvuse ajal ka ühtki rida proosat ei ole sirvinud, taas trükitähe manu juhatab, kulgi see peaks sündima prokuröörliku nuhkiva tagamõttega, sest viimast (— tagamõtet!) võib meil rohkem leida kui harilikku puhast mõtet . . .

*

Tiivustet noist „suurepäraseist luule väljavaateist“, astun külma rahuga üle meie elu ümbritsevast „suurest üks-ta-puhast“, — rõõmusten, kuis:

„Päeviga saabuv ha'arab uuest vormist,
kant minutite, sekundite tormist“ . . .

Pärnu, sügis, 1932. a.

J. BARBARUS.

E. V.-r.

(TSÜKL ESIMENE)

E. V.-r. — AVANG

Kellele Maarja-, kel Tuulemaa,
Eesti — okkiline luulemaa:
nõgestega aia äären, ohakate umbrohuga,
ikaldusaastate nälja hädaohuga.

*

Vihmade vintsutada, sadude sarjata,
võimata väljade varasi varjata:
Eesti — pilvede penide pureda, —
murravad mudaks mulla mureda.

*

Taevasi n a helgib ainult vabariigi lipun:
must, — mure, õõ, mille kohal ta ripub.
Oleme ise valge asetanud alla, —
haua poole valgus meile akendet valla.

*

Eesti sündind emast, — vene revolutsioonist,
luuletaja lipukavand, — jälgige joonist :

p u-		s i n i-
n a-	(püst-	m u s t-
n e	loodin!),	v a l g e:

koidiku kumma kastnud vabariik alge.

*

Poeetide põuen — päike, peerg — tuleriit:
südame põlevkivi, koks, kukersiit,
kuigi ka hingen vahel udu mingi:
rappa rajat süda, — sood ümberringi.

*

Vihmade vintsutada, tormide tallata, . . .
ei ma taha omi pisaraid kallata,
Eesti, — su vettinud väljadelle lisaks . . .
Ärgu mu värss saagu kaebeks — kisaks !

Ikaldusaastal, 1928.

E. V.-r. LINNULENNULT.

Moto: Linnulennult kas te näinud,
pilvedega kaasan käinud?

J. B.

1.

Vaibad, — soode ja rabade
tikit kanarbiku pleekinud lillaga,
— Eesti maastik:
salude vahel — põlde, aasade sillaga,
taamal ruuduna raiesmik — laastik.
Üle väljade vabade
aerotiibade sirutet lend:
vaatle isamaad, vaatle end!

*

Nõnda vist kevadel hanede kaelad
sihivad pilvedest kaikuva „ga-ga“-ga,
silmin Lõunamaa sinine meri,
rändude võluga — seikluste saagaga,
näljased otsivad põldudelt teri...
Samuti minu pupillide taelad
jänunevad järele luule,
mis kant kahe tiiva ja tuule.

Randade pitsistik — langetõve vahuga,
kallaste koltad suitsetavad piipu;
laiud on laisad, pikutavad neemed,
loksuvad lained vastu rahnude riitu,
pilvede rasv hõljub merevee leemel...
Soppide suu — laisklooma rahuga
rütütab, mis veteväli kaldale uhub, —
õbluke tuul tõukab — purjesi puhub.

*

Majade konnakarbid rannikule poetet,
tagaseinaks vabrikute varemed, — Pärnu,
katuste punaga rohelusest kelgib.
Meri nagu peni lakub kallaste kärnu,
taamal — kalurite üttide telgid
seljaga sinetava metsa vastu toetet.
Mõtiskelen: on see unen, või ilmsi?
elukohaks: 28, Vilmsi!

*

Horisondil paatide liblikud valendavad
üle lainte harjade õitseva muru
hõljuden, — vahulille õislehel' lasku
purjede tiivad tahaks: tuul et ei suru
rusikaga fokkriide pingutat tasku...
Juba mu silmad põlde ruutudel maletavad:
salude vahed — aasade sillaga,
majade malendid — sirelite lillaga.

2.

Vaat: vallseljakud — oosid,
vitsiku harjasega tursunud turjal;
orgudest paisub künk — kaamel kühmjas,
rändrahn veeretet käel kurjal
kaldale järve, mille vesi näib ühmjas.
Taamal majade tikutoosid
pilvede peegeldusse heidavad varju:
kastavad vette õlekatuste harju.

*

Viljandi — tsükloop, — järve monookel
silmitseb sõbralikult õhku ja ümbrust:
varemed — vastu, kaldal — kantsid.
Venivad varjud veen — sooritaden kümblust.
Sakala Salome, kellele tantsid?
surmale suikunu suudluse ootel,
mineviku verine Jokanaani pää
ei su käte vahel elusaks lää!

Künnised — laikudena, virguvad voored,
kinkudest kerkivad kuplite kaared,
— Eesti maastik:
metsade meri, — sekka seljakute saared,
taamal ruuduna raiesmik — laastik...
Puud näivad ülevalt rohelised — toored,
roostevesi läigib — haigutavad laukad,
kobrutavad rabade katkised kaukad.

*

Virvendab Võrtsjärve lihvitud peegel, —
laigutav udude amalgaam pinnal,
mõnulevad majad — õhukupud
maakera mulla mügerlisel rinnal;
paistavad tornide teretavad nupud:
maantee käärul kirik — keegel,
keegli otsan — kukk, ehk rist...
Äkselt, nagu maa alt kist:

✧

Tartu — Emajõe süngin,
pilved vooguden peegeldavad,
taevad teevad toaletti,
vette pitsi heegeldavad...
Vaatlen tänavate ketti,
majadega malet mängin.
Toomelt („Poeet, kust idioot!“)
püüab kalu silme noot.

*

Ole tervitet Eesti Parnass!

Katuste kandikud, ladvastikud laigutavad,
aedade avarusist puude buketid
rohelist spleeni taeva poole haigutavad...
Ootavad ostjaid „Kaubahoovi“ letid...
On's meie muusidel kodune, kas?
pudukauplusist pehkinud pinnal,
väikekodanlisen laimurohken linnan.

3.

Vähemalt õhust, kui mujalt on keelat
„ülevalt alla“ oma isamaale vaatan:
taamal tuuliku tiivade crucifix.
Kuigi nagu Jeesust mind avatleks saadan,
sügavalle süvenend idee fixe, —
kui teiste maade eetrit kopsesse neelat,
ei siis lipitsejat lahkesti laani,
kumarda kiusajat madalalt — maani.

*

Tasandikud, luideistikud, kõrgustikud kõhnad,
paelana jõgi läbi mergelsavi,
vesi, — niidid, pais on suga,
vilksatab hõbedana hirmunud avi:
veepinnal virvendab jooksev juga...
Monotoonsed maanteeede mõhnad:
tõusud + langused looklevad veena,
tõttavad kuhugi tolмuse teena.

*

Kündur, näe! põllul, — juba aastasadu
inimene otsib oma elumõtet mullast,
sahaga selgitab südame sihti,
unistaden: salveden viljade kullast.
Ent see juhtub sagedasti — tihti:
ahtraks jääb aas, viljatuks vagu...
tummana tukub siis varjusurman talu,
sosistab salaja sünge salu.

*

Inimene maanteel... vanker vurab,
nõlvakul karjaloomi, — kirjud kannid, —
murude mänguasjad vitsikute vahel.
Päikse rebu praadub Peipsijärve pannil,
pahemal lookleb raudtee ahel,
Saadjärve silmad — käel kural, —
nõnda kannab mind pilvede tee
kaudu Jõgeva, mööda Mustvee.

Rakvere rajal ... jääb nägemata Narva, —
viisnurk, vasar & sirp Vene piiril.
Arvan, et võin õhust kõrgelt tunda
silmade sihtivate lasketiiril:
Aseri—paremal, kurale—Kunda,...
Meri taob maasse mõne terava talva:
Mungalaht, Paplaht, Kolga, ... juba Tallinna
vaatepiiril kerkib — tumeda vallina.

4.

Lehvivad vabrikukorstnail suitsulipud,
tõstekraanad sadaman hiivavad spleeni,
dokkide tõusvate tervitab telling,
kergitab paigalolu — seisusordiini
laevade liuglemiseks ehitet helling.
Majade rägastikust kirikute tipud:
Oleviste uhkeldav — kõrk antenn,
vaesus all, kun tänava renn.

Kandvad kalmistulgi laibad oma risti:

keha ei pääse veel pääle surma survest,
ahelaist lahti ei saa inimene hauan:
mure vahib vastu malmi kullatet urbest,
künnad kõik kettiden, raot rauan.
Villisten vaibuvat viisi — Valse triste'i,
vingub vahel tuul, punub päike pärga,
suudleb lillesilma haua-pisarmärga.

*

Linn nagu hirmund: vankrite põgin

rahutu, — raudtee, tramme vurisev vinge,
askelduvi inimeste sõelumine kiire.
Midagi kotkalennust siirduman hinge,
teeme kui Toompea kaljudel tiire,
— südamen mootori halltõve lõgin,
propelleri õhikutung pakitseb poorin,
laulab ruumi paisat rakukeste koorin.

*

Patkuli trepilt vana orjaaeg vahib, —

alla, kun võimule allund rahvavalg.
Tõtaten Toompeale, ei taipa ministrid,
kumb neist parem: Pikk, Lühike jalg,
karjääri avaneks et kergest' registrid,
kahel otsal põleksid peerud & tahid ...
Tõkkejooks õnnestub sellel, kes ergem, ...
valitsustoolil juba istmikul kergem.

Kõndiden kõrgelt — läbi Viru ja Harju,
astuden õhun üle väravate torni,
tahaksin uuest' kive lupja kasta :
mälestused maalivad mineviku morni, ...
muistne küps, — et õhku lasta.
Vaatke vanapiiga viirastuste varju :
minevik — suur, vaja varemaeg sulgu,
olevik olgu, tulval tulevik tulgu !

5.

Väinad ja labed lausa sukelduvad silmin :
Naissaar, Aegna, neemed merre hüppel,
sirutavad saared, — Lääne laiutavad käsi,
lainte loksutavan laisklevad rüppen.
Silmadega kui ju väsin,
südamkaameraga filmin,
sõrmedega kompan — käin :
juba peon mul Soela väin.

Ei ma näind, kuis värtnad — poolid
Kärdlan ketrasivad kangast,
all kas paas, ehk madal madar ?
Möödusin kui Ristna pangast,
kaugel Kassaar, — „katai“ — kadar,
vete vahun vooge voolib,
ümber udulinik — aur,
tuukrina — mu silme kaur.

*

Noodsaarest — Narvani, Lääne rannikute pitsist,
Sörve merest, — piiriks Lätimaa — Irbeni,
meridiaanide pigistavad pihid.
Kompassi uuesti kohendame kirdeni :
Ruhnost mööda — Peipsini sihid :
27-idapikkus kun Greenwich'ist ...
Litsuvad laiuskraadid — torkivad tangid,
merest ehk maad, Eesti, juure kord hangid ?

*

Üle selle maa lehvib sini-must-valge,
Haanja munamäest — saareni Kokskäri
vabariigi varda valitsev toonus.
Linnulennult võib ju olla ka peri :
puudub kui kõrgustike karastav koonus,
pöörata kuhu poeet võiks palge, —
aero, = mäe aseaine, õhul on pind,
inimene tiival, nagu oksalgi lind.

FILMVÄRSS.
(PÄÄLINNA NEGATIIV).

1.

Milline kummaline sügise õhtu :
vedur on vihane, ära nagu arust,
vastupeksvast vihmast, läbi söösten marust,
ähvarden piksepilve poolekski lõhku.

Taamal aga soodesüled kuis auravad,
suruden üles oma märjast rüpest
pilvi, — kui suitseks saunad laupäeva küttest.
Vagunid joobnuina tuigerdavad, jauravad.

Ja vilksatab : Raasiku, Lagedi, Ülemiste ...
Seitse lööb õhtune tornikella gong,
saabub kui Baltijaama pire rong.
Hingen mul rahutuse terav piste :

Kuskilt olen põgenend iseenda eest,
tänavate mõrda — aet vaistust, ujud,
kalana, silmin teiste randade kujund,
— välja elu magedast, seisvast veest.

Tahaksin ajada end püsti nagu Oleviste,
sirgena astu üle ümbritseva rädi.
Vaatan: üksteisest kuis rahulikult läbi
tõmbavad tänavad lugematuid riste.

Mõni neist ei-kuhugi välja meid vii,
inimese elu vahest jookseb nõnda umme,
— sulgeva müüri krohvi määrdinud lumme,
et matkajal taganemistee ainult prii.

2.

Ja inimesi sõelub... All vihmavarju-seene
jalgur kisub köötsi, ise sammub nagu torn:
mõttesse vajund — ilme kohutavalt morn.
Pisaraid sügisesi nõrgub jalgteele.

Lisaks klaverkeeltelt ülalt sajab helivihma
kaudu avat akna... veetorude saksofonid
häälitsevad kaasa, nagu undaksid telefonid:
trummnahal tunnen oktaaviderihma.

Nunnekuja kuhilad all katuse kaabu
lakkamatult matkavad muistseid radu,
minevikku hüüden, mida ähvardab kadu:
aeg mis möödunud, ei iial enam saabu.

Maani ülal ripuvad taevalehma udarad,
horisondi haarand — kerkib sini-must-hall
Toompeale suruv tihe pilvede vall...
rentslite lüpsikusse rabisevad kugarad.

3.

Ja järsku mööda kõnniteid, Lühikest Jalga
Moosesena Siinailt — ledib Patkulilt alla
lõõtsutaden rahvasaadik, hõlmad tuulen valla,
raju een keegi oma kabuhirmu ei salga.

Portfellin kaenla all — käsulaude tal virn,
pää kohal pajapõhjast mustem pilvmägi, —
sammude müdinäl taevane ratsavägi
ründab, — inimnägudel närvitsev hirm.

Trummisid põristab paraadiline kõu:
risti ja põiki piksepiikide sähvatusi,
tulisõrme hoiatusi, hukatuse ähvardusi,
vaatke! kõik taganeb eel selle jõu.

Ikka lähemalle, lähemalle kapjade plaginal:
pilvede ratsanikud, hobulakkade lehviden,
millede kahurvägi rasketel rehvidel
järgneb galopina — rataste raginal.

Tühjenevad kabuhirmun platside sõõrid,
juba lööb valusalt traati ja karda
— vihma vastu Raekoja gootilist sarda...
Uluvad illidest tänavate lõõrid...

Armutult peksab torm majade rõuke,
löpeb nõnda õhtu ja saabub sügisöö,
koomal' ümber linna tõmbub müüride vöö,
tallab jalga astuv valgeid rahetera-tõuke.

★

Kisub mu südagi öön ennast kerra
— linade lumme. Kuulen, voodin kui keeran end:
tornikell tunde taob, pooli & veerandeid...
unelmad sõuavad unelmate perra.

Juba end valmistan vastu narkoosiks,
uni — öö kloroform kustutab aja,
kõrvadest kumiseva ruumigi kaja,
väsimuse mürk toim'vaks osutub doosiks.

Tõuseb mingi laul alateadvusest üles
tahaksin öelda nagu midagi õrna,
sosistada kusagil kuulavasse kõrva...
Pää — ööpõlvedel, patjade süles.

Ja mu mõtted kui suits, kui udu-lend-suled:
arvud tõusvad kuskilt: Aja, Ruumi & võimaluste.
Uinuvad inimesed taga nummerdet uste,
kustuvad silmin ja majaden tuled.

4.

Hommikul valgus läbi luukide filtri
sisse murrab, silm tunneb lõbu sest helgist,
vihma järel lahti löönd taevasest nelgist...
alt kuuled kärgatusi, kurjustusi kiltri.

Mehhaanilise kõnnakuga argipäev astub,
tuututav auto ajab lehkavat vagu;
sõiduki neelab kitsas põiktänav — pragu,
inimesed tõttel — nagu kallistuseks vastu.

Ämblikuna silm näht pinnast, vormist, värvist
kinni haarab: sõrmede vahel tabat hetked,
üksteisest mööda sihit sammude retked,
ellu hüppab kõrgevoolupinge igast närvist.

Platside noodad täis kihavat loomust,
tänavate hõlmad pärra tõukavad lisa.
Turgudel tõuseb fortissimoks kisa,
kauplejad pingutavad häälpaelte toonust.

Turunurgal kordnikud-keerubid valvel,
paradiisi väraval, eraldaden muust,
võtta kes tahaks Hää-Kurjatunde puust.
Kerjuse käsigi almuseks palvel.

*

Tornide mõrravaiad usklige püügiks
laotavad agulini tänavate võrke,
pastorid-kalurid iga patuse tõrke
neavad, neil monopol jumalamütügiks.

Vaatan eluvahtu linna riisuval kurnal:
imeline kujutella, kui ei kõnniks siin keegi,
kaoks kui inimesed ... Nõnda läbi seegi
astu võib, haiged kui suikund kõik surmal'.

Äridki jahmataks, kuis kohkuks vitriinid,
keegi kui ei suunduks enam sisse ja välja,
maakera puhtaks pühit katku, kui nälja,
järel jätaks haigutavad tänavate liinid.

Nüüd siin pankur kuldkalana ujub,
liiguten tasa omi pehmeid uimeid,
varitseden saaki ka siis, kui meid
ammu on pühkind ta kõikvõimsad tujud.

Küüru litsut töötu häbin silmad lööb maha,
süüdi nagu oleks, kui paluks veel andeks,
sisemiselt ainult paisub needeks, tas vandeaks,
ilma et lood üldse: naine, leib, raha.

Vaatab ümberringi — elu hall, sootu must:
pennigi leida pole tühjunud kukrust,
laotab viletsus nimeta nukrust ...
võimalused sulet, pole rõõmudesse ust,

*

Ja ikka tõukab tänav teisi õnnetuid uusi,
haarat oled masendavast raskest filmist,
pisar kipub veerma ema hardund silmist:
piima pole rinden — all näruse bluusi.

Ent põuen, kun nooruslik süda kord tuksus
kivina kuumana — tükk valus raske.
Keldritoan rösken teda välja nutta laske,
kõnniteil kui laiutab karusnahke luksus.

.
.

5.

Astub nii sügis. Juba pudeneb lehti...

Elada: tund, päev, aasta, ehk sajangud,
viletsuse täidet aina rulluvad ajangud,
elu nagu selleks, et surmal' end ehti.

Nälg vahib näkku — seljataga kel vangipõli,
masinate apokalüptiline ulumine,
vântade askeldus, poltide surumine,
hinge kust nõrgund aina tahma ja õli.

*

Toompea vahib aga kõrgilt, üsna mornilt,
viletsusest pööritab, — härrastel ökk.
Mäelt Harjuvärava „Kick in de Kõk“
libastuman, loskunud tasakaalult, vormilt.

*

Tänavate hõlmad ikka püüavad kalu...
sadaman aurikud rõögivad, tõttel...
Oleks siis tähendus ujumise mõttel,
kui see viiks üle mere kannatuste valu!

„E. V.-r.“

(POEEM KAHEL PLAANIL.)

Moto asemel: Esmakordselt kuulutati „E. V.-r.“ Pärnuna välja. Kuulutan seda oman poeemin teist korda. . .

J. B.

1.

Ajalukku plakat:

E. V.-r. on hakat.

Seitsme sajangu ududest,
kaugete kannatuste kududest,
lepalinnu leinalaulest,
orjaaege ähmast-aurest,
vabadusse äkki hüpe.

Eestimaa — taas emarüpe,
tõstnud rahvas orjakäe,
mis te lootus? vaat! ennäe:
lehvib sini-must-valge,
peidab punalipp palge.

Seitsme sajangu öö
langes nagu vallandet vöö.

Vaatab vaene vabadik:
pilve alla punapäike...
Popsi peoski püssitikk
pööraks otsa — tuleläike.
valvaks vaese vabadust:
tahetakse tabaust,
riivi risti rajada,
auku alamaid ajada.
Vahib vastu vastik lõustik,
tekib tarbeasi — tõusik,
klassivõitlus virgub visa,
kommunism me ristiisa!

Kargas kartsale kikas,
tõusis teiba tiivuline,
sabasulin siivuline,
kirevana: kukerekuu!
lahti laulune suu.

Vahtis vaene. Vahtis rikas,
kandamina kanden kõhtu,—
„kikas õnne kireb õhtu,
punaharja puneten, —
ilma uut, — teist uneten,
lehvivi lõpuste lokuten
koriseva kõriga kokuten.“

Kana kartlikult kõõrutas:
muna murega muneda,
(uimane urvake uneta!)
kuhu kanda,
paika panda?

Sekund sündmusi sõõrutas
ajalugu lüpsis lehma:
tahtis tõsta, kista kehva
pimedusest päikse paistel',
naeru näole nutunaistel'.

Kahtlus kõhklejaten käärib:
võitlus vabadust kas väärrib,
kui hüüud: „kõigi maade
töölised
ühinege!“ — tuhmid nagu, —
öölsised?

Lämbub marseljees, inter-
natsionaal.
Kas lõpp revolutsioonil — fi-
naal?!

Rahvuskodanlaste lõõm:
„Muisamaa mu õnn ja rõõm!“
Lehvib sini-must-valge,
peidab punalipp palge.

Taipab kommunist sest plaa-
nist,
paiskab sekka kõrikraanist:
„Hundilõnneed hullud jutud,
karul kõned kavalad!“

— „Kapitalistil kerge kelki,
heidutada ehahelki,
koidukuma kohutada,
orjapõlve ohutada“... .

— „Meie suund — sirge joon:
elagu üldilmiline revolutsi-
oon!“

Lehvib aineil lõvilakka,
tõukab tormidest meid takka
Briti kiskja käpaga,
paitab palja päkaga.

Ruttab, ruttab ruunake,
siht nüüd sirge — suunake,
traavib, traavib täkuke,
paisub pikapäkuke,
tulevane tuhuhoost...
Ah, mis saab sest sünniloost?!

(500 H. P. =
E. W.)

Ei voolanud kevadised veed,
Küünlahärmatis puiel — paks
pakane,
linnast koju veer'vad nagise-
den reed,
talv tuiskab üle põlde lumila-
kane.

Paljud jalgsi
koju tõttel, võtten julgust,
poolvargsi
suuangu mulgust:
„Linnan vabariik loodi,
võlla kommunism poodi...”

Kord tõus, kord mõõn:
„Mu isamaa, mu õnn ja
rõõm!”

Mis küll valmib vördjast
ähitakse ümber ärdast'?
Tööline tahtis tööriiki,
vaene vaeste vabariiki,
punariiki paljaspüksi.
Ütle mata jäägu üks:
mida soovis luuletaja,
— utopia huuletaja.
See on vistist kõigil selge?!...
tõstaks praegu, pööraks tel-
ge...
Ah, mull' meeldib raskejõus-
tik,
lõõn sind, vaimuvaene
lõustik,
kellest rasked riigitoo-
lid, —
parempoolsed panmon-
goolid!

*

2.

Asjaolud ahelduvad,
väljavaated vahelduvad:
sõjakuma kaugel kimab,
nagu välku välgateli,
põuapikne pälgateli...
Hinge härma, hirmu imab:
kiivrid kaugel kõlisevad,
verenired nõrisevad...

Tärgab tõusik, särab saksik,
aadel arust, kõhkleb kaksik.

Kass oli käpaga kaenud,
salamahti silmi pesnud:
külalisi kuulutanud,
vaenulisist valju vestnud...
Torm oli taevaid tuulutanud,
raju pilverilte raenud...

Varahommik vahib vaosta,
pilvepanga püksipraosta,
rõngad ringina raotud,¹⁾
tähiselina taeva taotud:
ühiksa ühtlast ümmargust
kuulutavad kangel kadu;
võlvilt vahib võre-madu,
keelab kõrgile kummar-
dust.

NB! ¹⁾ Sakslaste Pärnu saabumisel —
25. veebruaril (1918. a.), nähti taevan
võrelisi pilvepööriseid, päikserõngaid,
— kokku üheksa üksteise lähedusen.

Autor.

Tänavail täägid teretavad,
võimsa värvid veretavad,
kun sini-must-valge alles, —
„Deutschland, Deutschland
über alles,“...

lipud lehvivad ... Lumi-
lakane
tõttab talv, pehme — pakane:
kevadekui kaugel koidaks,
tuleviku tulva toidaks.

Kartsa!!! — nii kiiver ki-
sendab,
südame sappi sisendab:
räuskab raudrist, sõimab si-
nel ...
aadlil ainult õnnelisel
särab seen ja särab väljan:
— „nüüd kord Eesti närtsib
näljan!...“

Mära ei märkigi märatse,
kikas kirev ei káratse,
ei ta peksa teiban tiibu,
kuigi lootus veel ei hiibu...

Tákud tallin taltsana:
hobu hirnub hirmusilmil,
taevas — tume, päike pil-
vil,
mehed maan on maltsana:
alandlikkus asub alpi,
tänutunne taltsasse; ...
Sooviks saksik mele skalpi,
kakiks kartlik kaltsasse.

Vahib vasik vastikuna,
 põrnitseden paiskab põlgu,
 määgija mornina mäletseb,
 naine nägus nastikuna
 jäägermehi jäletseb, —
 vihavaen, kui viiaks' võlgu:
 siga süüaks' sõraline...
 Eesti = mulk, maa mõraline,
 piiri pole pidevat,
 sõlme, silmust sidevat...

Vaikus vahib väravast,
 õudus õõnsail silmil õuest...

Kõrgi kõrist käravast
 kõne kõmiseman kõuest :

Sakstel' sõbralikult siutsub,¹⁾
 põllumeeste plaane
 piuksub
 maaliit — meelitav meduusa,
 töötab truudust kaudu
 tuusa.

— „Eesti — hertsogriik =
 provints.
 — suitsusingiks seakints!“..,
 (NB: sakusmendiks saksikule,
 võimurile vastikule!)

¹⁾ (kanapoeg, ehk sõnasõnalisen nal-
 jatõlken = Hühnersohn).

✱

Asjaolud ahelduvad,
väljavaated vahelduvad...
Kõrgid kiivrid kõlisevad,
vaenuvankrid võrisevad:
piiri poole pannaks'plehku,
käivad käed & jalad
kähku.

Rahvuskodanlaste lõõm:
„Mu isamaa, mu õnn ja
rõõm!“...

Tööline taipas täbarat,
rahvusriiki räbalat:
vaeste viletsus jäi viiki...
Ei sest tule rahuriiki!.. *

Koer kuuvalgel hundand,
ulund,
ühiksa — kuid üksi kulund,
kiivrid kuni kohanenud, —
peldikpotikspohanenud...

Mõõgad murti küll muredad,
aeti alatunud auku,
püssid, padrunid perra,
kuulipritsi linnid kerra,
piigid penile pureda,
poleks et peletavat pauku,
et kõik relvad rooste
sööks,
— aeg on uuestsünniks —
tööks!

Oi, horisont kui hymen käri-
seb :

Euroopa avaman on ust,
— kolm tarka Hommikust:
sirp, vasar, viisnurk — täht,
(kas neid kord Naatsaretin
näht?)

Lääs — keran siil ja ise väri-
seb ...

Läind Kotkas Lõuna, Lõvi
Läänest,
Atlandi ookeani äärest
suupisteks sirutaman
küüsi.

On terve Eesti kitsas kartser,
laine turjal laevu pantser,
maa pääl mõõk teeb ana-
lüüsi.

Idast imena imab,
kommunism koiduna
kimab:
viisnurk — vaeste vabadus,
kiirest' kipub kidanema,
imelikult idanema.

Viletsate visadus
rikub rikkarahva rahu:
pakub punavägi pahu ...
Koidutäht kui põlev plotski,
teispool piiri trotsib Trotski.

Taeva tagumik on tulvan,
nagu nagu Kaana pulman:
tursund tõusang tunane,
porsunud peramik punane...
Ülal hõõgub taeva tael,
— paistab paigal põhjanael.

*

**Asjaolud ahelduvad...
väljavaated vahelduvad...**

**Kires jälle kõrgel kikas,
riiki rajas vaesel' rikas...
sekund sündmusi sõõrutas,
ajalugu lehma lüpsis,
kana kavalalt kõõrutas,
kerkis, kerkis värskes
küpsis.**

**Rahvusline haputaigen
töötas uuest' uudisleiba,
paneb perä paisuma,
taigna taevani tõusema:
kerkib lipp taas aiasteiba,
sini-must-valge värvilaiden. ***

**Nõiub nõid:
võiab võid,
paneb pannile pläraka:
sirgub saiaast sõjavägi,
kaader ei-mitte-millestki.
Kihutab kahur käraka,
vastu mürtsub mets ja
mägi,
läbibistub võdin lillestki...**

**Kaitseb kinnisvaraline,
haarab haljaharaline,
— paljaspüksid püssi paitab,
antvärk avameelselt aitab...**

Kirjanikud-kirekandjad,
andekuse aruandjad,
luuletajad lobasuuga
sattusid sireliga sõdima,
vastuoksa võdima...

Mõistus vaheteti muuga:
põue paisus püssirauda,
hingen halises rõõm hauda,
kasvasivad katastroofid,
surma sõnelevad stroofid.

Sirgus sangareidki sõnul, —
voodin põõnutaden mõnul,
täristaden suletääki,
rumalusi võisid rääki;
kõrgilt kannuseid kõlisten,
trummi teistele põristen,
ise hoidsid oma nahka,
ei nad puutund sõjasahka. *

Uimastus ajabaju umme:
karjub küla, algab alev,
ürgab üürnik, rõkkab
rikas,
joovastuse jorus pikas:
„Kuju jõudnud kange Kalev!“...
Lumelilled laokil lumme,
punalilled põõsaspuule,
veriheina vermetele,
tapuima tervetele...
Surmasuudlus sõdursuule,
leseleina lehtedelle,
ehahelki ema ehetelle:
veri veereb vermeline,
lume lahits — hermeliinne...

(5000 H. P. =
E. W.)!

Kun siis papp? siin pahuline,
võitlus verevahuline.
Pastor, kun on kallis Kristus,
kaevikuin kas ühen
istus?!

Nõndaks sõdur suure suuga
sõimas sõnul, mürtsus
muuga:

— „Mis sest, et frondil puudub
tank,
triallalla!
kui Tallinnan on Harjupank,
triallalla!“...

Kes see kükitas kaevikun,
laotet lumevalgesse,
hirmul ilusasti istus,
pani püssi palgesse?..
Ei see olnud Jeesus Kristus
valuvallan vaevikun!..

Tunda saivad riigira'ad:
kehvik kaitses kodumaad,
vireles viletsaim — viimane.
kaeviku käsitööks kiimane,
tikuvõitluseks tiivustet,
traataia kärbistest krii-
mustet.

Neidki, keda varem trellid
eraldanud kõigist teistest,
tervitasid siin šrapnellid,...
peeti lugu neist kui meestest.

Moonak polnud moonavoorin,
kaebas kaevikute koorin:

— „Meil mere all on palju maad,
triallalla!
kust sõdur endal' põlluks saab,
triallalla!“

Kindral kõrkk vaid kärkima,
kapral kuri kõnelema,
tükib takjas tõrelema,
muhku mujale märkima,
sinililli silmi alla,
vatsa virutaden valla.

*

Sündmusi võib ikka sirvi:
 ärimees ajas hambad irvi,
 pankur puhus habemesse:
 — „Mine sõdi pordikpoega,
 kõlista kehvik kannuseid,
 saatuse sajatet annuseid!
 Võitle vaesus varemesse, ...
 tõukan tagumiku toega:
 meie oleme ju päri:
 Eestiga võib teha äri!“...

Intendandil ilme itsin:
 moonavorid koju kulda
 voor'vad. Egas nõudma
 tulda!..
 (Kas neist keegi kinni sitsis?!)
 tõllad tagaselja sõiduks,
 paar on een, üks hobu
 pitsin,
 varustajal vargus võiduks...

Kindralidki kullerdasid,
 salamahti šullerdasid...
 Mõni müksab mind: „miks
 songid?
 soomust sisaldasid et
 rongid!“ *

Tulid hangeldajad — haldjad,
 sahkerdajad saksad suured,
 kratid-spekulandid, kandjad.
 Juurdusivad julmad juured:
 ladumehed lõivad loomust,
 soomusrongid suurta
 soomust.

Sineli sitase, saastase,
 võidunud vammuse verise
 sõdur saab selga suure-sõja-
 tapaaastase,
 sõdi, ja sellen nüüd vappe-
 külman erise!

Vaene ikka vahib vaenlast,
 kratsib kukalt, kahmab
 kaenlast:
 täied tuska teevad — talgust,
 mütal maa all pole valgust,
 tõusang tuhmina teretab
 vaevaline veretab...

Silme eest sul kisun kirmi,
tõevalgust katva sirmi:
kuld, vaat kõliseb kassasse,
panga pergeli pajasse ...
Šampanja südame ärtu-
ässasse, ...

lakkur lõbumajasse
läheb kui, oo! mis lõbus
lõustik:
siin on taevariigin tõusik:
imeline ingel — hoor,
puudub lihhal luuleloor,
kõik on katmatu ja paljas,
raha eest ta naergi haljas.

Kaevikuin kaeb kapral kallist:
paitab põsel püssilaadi,
kuni tõus'vad kaitsevallist
sangarid. Nii sihil' saadi ...

Hiljem sõdur suure suuga
sõimabsõnul, mürtsub muuga:
— „Me Eesti Vabariigi au,
triallalla!
on vaadi otsan V.... nau,
triallalla!“ ...

Kuulake veel veidi juttu!
sõda lõpul, pole ruttu: ...

Kui siis viimaks saabub rahu,
moonakas ei mujal' mahu,
tõugatakse tänavalle,
kommunistil pole kodu ...
Toompeal tukub riigikogu,
ragisevad raskeist toolid,
parempoolsed panmon-
goolid

mõisaid manavad omale,
punkt nüüd asendub komale,
— vabriigi väravalle
paisub plakat:
— „Meil mere all on palju
maad,
triallalla!
kust sõdur endal' põlluks
saab,
triallalla!“ ...

* E. V.-r. on hakat ...

4.

Aastad arvul arenenud,
kümmik kiiresti kadunud.
Palju põlv me paranenud?
iseseisvus mis meil
andnud,
aktivasse üle kandnud?

Lõivusi lõpmatuid ladunud,
mõisnikele makse man-
gund,
(aated ausasti kõik
angund!)
nõnda rahvas roomav rühib,
parunitel pühkmeid pühib:
sest see tõusikute tahe,
painav-pärandatav pahe:
orjameelsus omaaegne,
minevik, mis mõhku ei muutu,
arusaamline ei aegne:
parun-pühik, ära puutu!...

Pilla poega, raiska rauka,
krõbisevat kraami kauka:
aadlile uut adraraha,
— saksikule soetad saha!

Vabadik vahib ikka vaesena,
asunik askeldab armetu,
töö on tulutu — tarbetu...
Pangad aga paisuvad paisena
orjameelsel organismil,
soodustaval sotsialismil...

Need, kes suure suuga sõdind
vaenlasel ei vastu võdind,
tagaselja taskuid toppind,
marju Maarjamaalt vaid
noppind,
laiutavad — heiten loomust
riigivette, — saaden soo-
must...

Tõuseb taevani tavaline
 kaubamaja kavaline,
 kohvik kõrge Kadriorgu;
 kontor kuulus kesetlinna
 rajat seks, et rikkaks
 minna,
 et kui tuleb: trahh-tra-rahh!
 kurikuulus pankrott-
 krahh,
 ei siis nina nõrgu-norgu,
 raskemaks lääb rahatask,
 käriseman valúutást...

Ahnitsus alles lääb hasarti,
 saagihimu satub starti:
 Venest saabunud optandid,
 kohtunikud, kiriksandid,
 koitand, koppind inimkõ-
 sud,
 tulevased vesivõsud, —
 kullapalavik neid valdab,
 kes veel kaalutleda mal-
 dab,
 muud kui võetaks' riigilt
 laenu,
 ent kui nõutaks, — see
 loob vaenu.*

Valitsusi valitakse,
 targu tööga talitakse:
 vabariigi vael vihiks
 kerkib, keda koorekihiiks
 kerge käega kutsutakse...
 Salamahti sutsutakse:
 et see riigi raskus — rasv,
 — kehva kulul kõhu kasv...

Jõukus jõllitab vaid julmalt,
 toorus — tähistetav tulvalt
 põrnitseb — pää põik, pa-
 raadilt,
 kerglus, — kaalukas ka-
 raadilt,
 pääseb mängima suurt osa:
 diplomaadid tillukesed,
 kõnekunstnikud killukesed,
 riiki veavad taga — losa.

Veebruar veoautona
veereb välja võldukäral,
rügemendid raotuna,
sõdurite suude säral
rivistuvad; relvad randmel,
käsi kõrval: au andmel...

Käre külm on kinni kindrin.
Mehike — minister mustan
siirdub säravan silindrin,
käen — kaamed, külmad
kindad,
iseseisvust ise hindab,
targu taevasteni tõstab,
juhib juubelduseks juttu,
räägib rabaden ja ruttu,
pääde põrnitseb paraadi,
toonitaden taas tiraadi:

„Kalev kange koju jõudnud,
sadamasse sisse sõudnud,—
Lasnamäe laev valge,
vapper.
Taara tammikuten tapper,
— sõjavägi seisab, —
sangar...
Aviatsiooni avar — angaar...
Muistse maleva mees-mehi,
Eesti lipp maal, õhun ehi!“...
— „Elagu“ kolm korda kõlab,
„Porilaste“ perra põrab... *

Iga juubel juhib juure
mõne suurematu suure,
— kümnenadaks: kolm kindralit
(pagun,... punavoodril palit!)
appi — ainsam admiral,
audoktore — neli naljaks,
valitsusel väärseks valjaks,
orje et oskaks ohjelda,
karmi käega kohelda,
alamaid veel alandada,
põhiseadust parandada,
et kord oleks Eestimaal,
kümneaastane kui kestvus
täitub taas, — kest... uus:
president et oleks pukin...
Tagurlus kui tuli tukin
vusiseb, a'ab vettind vingu,
lennutaden suitsulingu,
vabadus et lämbuks väeti:
nõnda kava kokku säeti!..

5.

Juubli järel jooksev juubel
ei too muutust nagu muu-
del :
tehasein tööline jääb tõnt-
siks,
väetike ne vaevalt vantsib,
liikmed lõdveneivad lõnt-
siks :
mehi muljutakse malgaga,
narritakse näljapalgaga,
kubja keppi kuklal tant-
sib...

Orjapõlv nagu uuest' algaks,
sündmusi kes sootuks sal-
gaks :
isand omast-eesti verest,
ühest põlvenenud perest,
sõimun sõredam veel sak-
sast,
nõrgub sappi suhu mak-
sast :
käskija uus kurjem kiltrist,
higi tilgub poore filtrist...

Saatus säästku, et ei sünniks
emaihust ükski idu :
kullakesel kindel kidu...
iga pöld pole kõlblik
künniks!... *

Tohib tõusta pidutuju
— põgus peetaval paraadil?!
tuhmund kui tribüün-fas-
saadil
vabaduse veetlev kuju...

Korterein kui kitsain kidur
kiratseb ja külmab kehvik :
jalutsin-kimp, -laste lehvik :
peenikese pere pidur...

Vaimustus jääb vaesel varju,
võõraks jõuka joovastus,
juubeldusen loomastus,
kes saab Maarjamaast vaid
marju...
orjal: ohakad ja okkad,
nagu umbroht ise loked
keset seda inimelu...
Kiske pääst see mõtiskelu!!..

Tõusik vaid kui sügistuul,
hüvedest hubane huul,
vilistab viise Viini operetist,
kaemata käed kartsaketist,
— kulmul kumab kerge
koidik,

laugel lõõmab lõbu loidik,
sampanja segab selget mõis-
tust,

jalad jätkavad vaid võist-
lust:

tasakaalu taotaden,
vapralt valpu vaotaden,
kõndiden kannaga klünden...

Sellisen seltskonnana süngen,
„õilisõrnan“ õhustikun
mestini mehed mehkelda-
vad,

nagu põrsad põhustikun,
valit velled vehkeldavad,
mõjuten ministri mappi...

Pankrottmeistrid pahvatavad:
vaimun vabariigi vappi,
kanden kuningliku krooni,
tõsten tarviliku trooni
Toompea targutuste torni...

Mõõten ise mõtet morni,
kaalutlusil kahvatavad,
puudripalgeil punastavad...

Lõivusi lõpmatuid lunastavad:
kahjud korstna kirjutakse,
võlad välja virutakse... *

Arvutu arv nii mõnumüütel:
rikastub riigitöön rüütli järel
rüütel,...

ja ei saa aru ta sellest,
— oma vähemast vellest,
kes kahe käega kümme suud,
söögil söötma, tööga täitma
peab,—muretsema muud...

Või ehk võetaks viimaks väita:
vaesel pole vaja vammust,
kondilisel kehal katet?
Rõõmustagu rikka rammust,
kuni musta mulda matet,
alla ilma astuv asuk,
katab kord su kirstu kasuk!

6.

Perivett ujur umbes uju,
 paendu puhanguten puju:
 paita palet püssilaadel,
 aima, mida arvab aadel!..
 Eesti mõisnik kuis sind mõseb:
 peopesa jäljed põsel...

Tänutäheks tervita tääki,
 kuulipritsi kallista:
 raud võib rahustuseks rääki,
 tank võib tormata tallista,
 internatsionaali hirmu-
 tada,
 vägivalda virgutada:
 põrmu paisata proletariaadi,
 noore-nõrga, taltund taadi,
 klassiteadvus — kõigil
 nõrk.

— Vangimaju — valvel võrk,
 politseil pean peened prillid:
 teretavad tuhmid trellid,
 õnnitlevad õõnsad müü-
 rid...

Vaat, kuhu vabadus võib

tüüri!

Klassivahe kõikjal kõrge,
 vabadust veab koomal
 võrge, —
 pussak-pankurite pinnib,
 viletsate viimast vinnib:
 soovi suuremeelselt sõtkub,
 nõrga neerukoht ju nõt-
 kub...

Selge! rajat rahvariigin,
 vaesus, rikkus pole viigin:
 tormab mööda tõusik teisest,
 võõrastaden, — vaesest
 veisest, —
 väldib venda võsuke-või-
 mutseja,
 ungarlase, hiinlasega hoi-
 mutseja.

... Mässunõu mehed mestab
 masti:

* — kisku kõrget klassi-kasti...

Möödund sellest aastad mitmed,
piserdusid vereprintsmed :
meelen esimen detsember,
mässuvõre — nimbus ümber,
— enamlaste uus oktoober.

Leina looritusen loorber :

aasta — 1—9—2—4

seisab selgesti veel seni :
ühel ööl kuis hundas, ulus,
käremeelsus katlan kees,
kodanlane pelglik punus,
hirmuhigi otsa ees :

askeldas ja ahmis Akel,
vankus vabariigi fakel,

mürtsus mürsk ja praksus pank,
tänavalle tormas tank ...

kuulipritsid klõbistasid,
püssid palju plõgistasid. . .

Verine oli vaese võitlus,
selgusetat surma sõitlus :

Tööline sest vaevalt taipas,
kelle palgeid keegi paitas. *

E. V.-r.

Nähti : vandeseltslik veri, —
(kuulist kist jakurnatkeri!)
tänavalle tõmbas laigu ;
meeletuse mõru maigu
jättis järel jänuline
mässukatse. Tänuline
kodanik : et püssivõim
päästis. Sajatus ja sõim
jooksikuile joovis järgi,
valmistand kes verevärgi.

Maanteid, metsi nuhiti,
jälgi järgi juhiti, —
politseid, kes päästma pidi,
puistaten kõik pahupidi. . .

Korraldeti klaperjahti :

lasti linnupriiks kõik lahti,
kuni kusagil koidiku jumel,
vabariigi valgel lumel :
laiguline punalipp, —
taeva poole tõstet tipp :
veri veerend vermeline,
pahtund pahaendeline,
lamab limukana laip,
käsil, jalgul alles ahel,
= venna verest laotet valp
kahe ilmavaate vahel...

Üksikuil, keda ei taband salad
jõudsid üle piiri jalad,
needki külma võet ja villin,
kurvad noodid puhkepillin :
leinamarssi lututavad,
taganemist tututavad :
luhta läinud lootus lünnak,
rebenenud reibas rünnak.

Mõnus minna manalasse,
kaduda kui Canadasse,
vaimuvalda — valik vaba :
räägib Rahumäe raba,
kaebed koltaist tukatuist,
hoigab urgas hukatuist...

Tuhmub teisi sunnitöödel, ...
enne roimar pääseb, röövel :
kohtuniku süda kivist,
polit.-vang ei lahku rivist,
antakse amnestia :
pääseb vabaks bestia...

... Vangimaju — valvel võrk...
kättemaksun kohus kõrk :
sõgedalt saab säru süütu,
pinnimisel patun püütu,
hirmutusel hõirvalt hõigat :
mässajaks, — kõik lootus
lõigat,
tauniv otsus — kavakindel,
nõndarünnataks' noilrindel.

Eks kord kannataja Kristus,
vahel roimarite viskus,
ristil rippuden rõhutas,
andeksandmist õhutas...
Ent see kõigutaks me kohtu,
hääriks, viiks veel hädaohtu!

Öö kui tormav — tondiline,
paisub proletaarseks pal-
veks
käsi koltund-kondiline :
vilgub viletsalle valveks
ehatäht, kui viisnurk viipel,
sirp-kuu, vasar pilveriitel,
õhtu udun õhuloss,
katkend lootuslaeva tross. *

Asemel kodumaa kamara,
väljarännaku vana ra'a
valida?! Lõuna-Ameerika
lageda,
Brasiilia pampasse pageda,
kas Austraaliasse astu?!
minna mõttetusel vastu...

Tööta tööline nii väidab :
„pole leiba, pole tsirkust!“
Nägu naeravat nälg näitab,
väldib valitsus siin virkust :
leidlikkuskki lonkab lausa ;
halvab algatuse ausa —
asjaolu : pole tööd.

Koomal' vinnake kõik vööd !
kuni möödub jälle juubel,
käskkomandol, sunnit suu-
del :

— „Elagu!“ kolm korda kõlab,
„Porilaste“ perra põrab...

Lehvib lainil lõvilakka,
 tõukab tormidest meid takka:
 Briti kiskja käpaga,
 paitab pantserpäkaga.

Ruttab, ruttab ruunake,
 siht nüüd selge — suunake:
 asumaid kuis ausalt hanki,
 laastada me metsalanki.

Vene karu viltu vaatab,
 mesikäppa mõmiseb,
 kõuena kaugelta kõmiseb:
 Eesti eemalseisjaid jaatab,
 salamahti sõprust soetab,
 pakke paberille poetab,
 naabrit nagu ei näegi,
 sidemeid, sõlmi ei säegi...
 Poolakaid vaid puhtalt pooldab,
 hõimlastena uupi hooldab...

Kotkas kauge kõõriti,
 vaatab veidi vööriti,
 raudne rüütel raugematu,
 — saksa sõdur silmitseb:
 Balti maadel pilvitseb...

Parunite pehmest pesast,
 kõle tuul käib üle kesast,
 paiskab põrmu põlispatu,
 aadlilt haarab asumaa...

Esimese öö kun õigus?!
 vastik väljavaate võigus...
 tõttaks teutoon tasuma.

Naabrid ümberringi praal'vad,
 uusi tõendusid traal'vad:
 piiritusepaake merest.
 Vaesekesed ära verest,
 et meis ärkand viiking muistne:
 kiirpaat kaob — tee järel
 tuiskne,
 lähenevad kauged rannad,
 kuigi löövad tuld vaist
 kannad.

*

Ärimehed haistvad ringi:
kuidas võlga riigilt tingi,
pangast laene taas planeeri,
ettevõtteidki saneeri...

Pankrottmeistrid pahandavad,
rahakurssi kahandavad,
kukutavad kõrget krooni,
tunnistavad: tarvis trooni
nende valit võimumehel':
teine külg siis oleks lehel!

Kobrutaden koor'kiht kihab:
logeleval — lōdval lihal
tuhmub muide elumōte,
pallile kui pole tōte,
kui ei oota mõni raut...
sulle värsirea knock-aut!

Nuhib nuusib peninukki;
põrnitseb punnpõsil pankur:
president kas panna pukki?
angeldusiks hanki ankur...

Nõndaks vahvad vaderid:
rahvariik neil paberil,
mida võidaks' kista puruks
(tarvis teha täituruks
Eesti... vaene vabariik!).
Keerlev karussell — pöörkiik
mugavad — ministri toolid,
norskavad kun panmon-
goolid,
näevad naudingulist und:
kõik see kaadervärk on
kuld,
särab seest ja särab väljast,
kuigi nõrkeb naine näljast,
lapsukene langeb longu,
hällist hüppab hädaorgu.

Ise vaatan hirmusilmil:
taevas tähita ja pilvil!
Võõra võim võib vallutada...
Taara ei taha talutada:
et ei oleks paljas plakat,
— et E. V.-r. oleks tõesti
hakat!..

Märkmeid „E. V.-r.“i lugejaile :

Poemi kahele plaanile paigutamine ei ole kapriis, vaid vajadus, mis võimaldab autorille rõõbiti pääteemiga käsitada kõrvalteemi, paigutada paralleelselt assotsiatsioone, analoogiaid, sisu süvendada meeleoluliste vahemärkustega, lasta kaasmänguna kalla kõrvalisi kõlasid, tarvitaden parenteesi, vahel isegi käreid kontraste ja lisaks: kaeviku rõvedusi, sõdurite „suurt suud“ ja mõnda uuesti vormeerit, ehk koguni deformeerit sõna, mis reeglitele ei allu.

Kõik see on tarvilik olnud loomingu selsukohalt. Lugejail on ehk nii raskem, luuletajal — kergem! NB: Lugeden ja sirviden jälgida plaani järjekorda ja ülekannet!

Sõnaseletusi: pikapäkuke — sõnamäng (pikapikuke) riimiks; raema- (sõnast raendik) raendikku tegema, riita laduma, laastama; pohanema (sõnast — poha, puha, puhanema) — kõik millekski saama, (peldikpotiks pohanenud = kõik on peldikpotiks saanud).

Mõned sõnavassingud, — riimi ja rütmi võnkumised on tahtlikud — vabalt visat.

J. B.

E. P. = EESTI PARNASS.

(guasl-kirjanduslikud riimid.)

1.

Ikka leidub veel, kes tulevad,
õndsas ootusen silmad sulevad:
hardumusen-südame anguden,
luule hingeõnnistust manguden, —
soov pisitilluke — milline tühisus:
„Laena mulle kannelt Vanemuine!...
tahaksin olla ka laulusuine!...“

Nagu oleks Parnass mõni „Laenu-Hoiu-Ühisus,“
ning luule diskonteeritav veksel!...
Tilk tõde viimaks väitel, — eks? sel:
sama tallat nagu pangamaja rada
Parnassigi tee, — klientisi sada,
(ent vähe neid, kannab keda sisemine rahutus,
kellele luule: kuuma südame jahutus...)

Kõigil ikka keelel sama korduv palve:
„Laena mulle kannelt Vanemuine!...“
(kasvab aina laenude arve,
ent nende tähtaeg pole kolmekuine.)

*

Ja nagu müüditseb plibel:

tulised hobused vankril põleval
Elia taeva kandsid, — visata kuue
seljast sai ainult — tuldvõtva uue,
(silmad jäid pärani Elisaga mõlemail!),

— nõnda tulisõormelise Pegasuse tiibel
luuletaja, — osa saand prohveti vaimust,
nooruritest mööda Parnassile traavib,
(olgu een millised tõkked ja kraavid!)
hoolimata Peeteli poisikeste laimust,
tee veeren jõlkujaist, avasui pilkajaist:
hervitajaist-kahjurõõmul kilavaist, kilkajaist:

„tule üles’ sa paljaspää!“
„tule üles’ sa paljaspää!“...

.

Džunglist Parnassi hüppab karu, mõni lõvi:

lõhki kisub (arvustaja!) kaks viiest-
[kümnest,
kabuhirmun põgeneden räuskab veel
[mõni,

õhk aga väriseb imeteohümnest:
kuuega vett nagu löödi, nõnda elu
luuletaja lahutab, astub ilma pelu
läbi üsna sügavast — järsku kuivand
[jõest,
pidaden kinni luule nõiakepi tõest.

*

2.

Kord oli aeg, — me luule halla sõitis,
„Noor-Eesti“ see, kes tuli, nägi, võitis, —
Euroopa omastas vaid kaudu akna klaasi:
seest välja näha hästi, väljast sisse — vähe,
nii ikka aknaga, kui kardinate gaasi
eest lükkama ei keegi suundu — läha,
kui sulet mõlemad veel ruudustiku pooled,
on kindel: lämmatusse kooled ...

*

Nlisama buduaari siirdus Siuruaadel:
said armsaks elevandiluised tornid,
kuis matkati viiemeelemuinasmaadel,
et nägemata jäivad varjud mornid,
kõik argipäised asjad — askeldused,
tööraha viletsused — raskendused,
kõik velled tavalised — surelikud,
kes niidet vereväljul — mudan murelikud, ...
kui järsku kaikus kisa: „tarapita!“
poeedid rünnakuks kõik rivistusid ritta,
koos vaimurelvul siirdusid vaid sõtta:
kord Taara kants vaja kodanluselt võtta! ...

*

Kuulsime veel hiljem „Aktsooni“
nõudvat ühiskondlist satisfaktsiooni ...

3.

Nüüd kõik on muutund, — olgu öeld mõnel hirmuks:
asemel Pegasuse vedur nagu hirnuks!...
Aeg ammu käristand lüüra lõõgsad keeled,
uueks on saanud meie süda ja meeled:
ringutab een terve ilm, — mered, mandrid,
telefonitraadistikud — ruumi tõmmat kandleid;
alasille ammu langend värssshaamri kõlts,
(vaja konstrueeri, — vaja on ehitada,
mitte alnult kõhelda, õlgu vaid kehitada!)
Tõtake vasaraga elu uut looma,
ridadega massigi alt üles' tooma!
sädemeita luule on proosa, on võlts...

*

Või arvatakse: luuletaja saab kui paiuki,
vaim võib lüüa siis lapiti-laiuti?!
vaadaten päält, kuidas toimitake massiga...
Millal siis hiir mängind teravkihvse kassiga?!
ikka kass ohvri tahab mängiden murda,
ikka peab pagema jänes eel hurda,
haavlitest rabat, peab maanduma lind:
verised tiivad, verine rind...
Või arvatakse: kaebatakse aine kui vähesust,
otsitakse kunstlikult täiselu lähisust,
liigagi lähedalt, — me teame: Ei näe

mõndagi asja, — peab sirutama käe,
eset et kuidagi tunnetada — obada,
tükikest pisikest kümnel sõrmel kobada...

Maailm ei mahu mitte meie orbiiti,
elu peab vaatlema õlgelt distantsilt,
ründama seda oma mõistuse kantsilt,
jälgiden südame Ariadne-niiti...

Kui keegi sõnul ümber elu tahab hõlsata, —
ära iga narri pärast, luuletaja, seisata!..
kuigi ka lugejal: leiba vaja — tsirkust,
ärgu sind häirigu palaganihõik,
väärtuseta sõna — selle, pää kelle põik!..
Edasi ründa, näita, värssjalge virkust!

Elu — ümberringi, seda vaja pole leida,
maailm on lahti, silmilt prillid ainult heida,
otsimata näed, kui pole tühi orbiit:
elu laulab ise meis, — toidab meelt viit...

4.

Nagu Aadam ja Eevagi Eedenist
väljusid, — luuletaja teegi vist:
ohakaist läbi, kaudu kibuvitsa okaste
lähtub, et sünnitada valun:
südame, meelte ja mõistuse talun,...
temalgi muret on ohtrasti,
kanden enesen lunastusurja,
tunneten hääd, ja tunneten kurja.

*

Lugejaist aga: nii mõnelgi tähtsam
hipodroom, — milline täkk vereehtsam,
perumad millise tõumära jalad?
kaalutlevad nõnda me „sillatalad“...

Võivad oma vaimule toitu sest ammutada,
isamaatundmusi bingelisi rammutada:
maadleja mõni kui võidu saab matil,
kõrgemale teibaga hüppab teine latil...

Koorekiht ootab: peon äsjalõigat roosid
kuningaid külla... hiljem koormat neist loozid:
Folies Bergère'i kui näitab end diiva,
tärkab siis kunstihuvi silmin, — täis kliima...

Tunneb siin Eestigi ennast Euroopan, —
kunstiund karuna magand kes koopan,
ärkab, — ta naudingul polegi pausi:
vaheajal lakkamatult taob aplausi...

Maksab kas vaadata lõkendavat nägu
vaimustustulval, kui kukub gongi kägu?
Vaevalt siin looja saaks rahulikult püsida,
oleks ju hää, kui vaja poleks küsida:
„Laena mulle maadeteadust, Vanemuine!“
Eesti kas on ikka ilman kultuursen,
või ta sümbooliks: kõht ketil kulduursel?!
andestage lahkest', et olen avasuine!

ELUST
MU
ÜMBER

(TSÜRL TEINE)

LÕOKESED LINNA KOHAL.

1.

Päikese esimesed kiired
tõstavad ülesse nurmedelt, kesalt
peenrailt ja künkailt terve eskaadri
lõokesi lõõritavaid — laulikute kaadri.

Kivilt kes tõuseb, kes soojalt pesalt,
lopendaden õhun — päised nabkhiired,
kant kahe tiiva sulelise pinna,
tüürivad kohale tukkuva linna,
mis nagu kalmistu:
majade-haudadega,
(aknad kõik sulet veel luukide laudadega!)
kohal mille mornid:
püstituvad ristidena kirikute tornid...

Rünnakuks valmistu!
värisev süda, — suu koidikusse valla,
libiseb laul langevarjuna alla...

2.

Ent varjusurmast linn ei ärka!
ainult korstnate suitsevate aur
laisalt — spiraalina siigleb ruumi . . .

Mõni vabrikuvile lõikab teravalt luuni,
millest peletet, löokeste laul
krvivib ikka kõrgemalle, keegi ei
märka,
sillerdus viimaks kuis õhku kaob nüüdki,
kõigil jääb kuulmatuks kevad'üleshüüdki:

sest argipäev algav
lööb kriiskava kisaga

surnuks luuleilma — kõige lüürilise lisaga,

sumbutab nõrgema:
laulu, mis elust ikka tiivutand kõrgemal.

Laulik ennastsalgav!

sinu koht — siin: tänavkivide sülen,
ära parem vahigi pilvedelle üles'!

TÜHJUND LINN.

1.

Oled jooksnud tühjaks omast verest,
inimesist, mõtteist lagedaks.
Merest, mis tõuseb ja mõõnab,
magedaks vahuks kaldal puruneb uhang, —
põõnab kun rahu kollakan rüün...
puhang eilset tuult kalda koltaile suhu...
Nõnda algab mu sügisanalüüs
tõttava südamega kärsikult — kuhu?

*

Tühjaks oled jooksnud naerust punasest,
armastusest lihalikust, hingelisest:
tunasest rõõmust hallid varemed püsti.
Pingelisest, pulbitsevast elujanu-näärimest
süsti seni saaksin sulle noorendavat lümfi...
Aärmist vaid vaibumist hajutad, kahju, —
liivikul faun et ei jälgi enam nümfi,
sirutab sügis ainult käsivarsi lahju.

Jooksnud oled tühjaks vedureist, rongidest,
laevad väljund sadamast, autod garaazest,
salongidest, pansionest, hotellitubadest, —
tiraažest nagu langend välja inimesed loosidena,
(loteriilubadest meie sajang on ohter!)...
Roosidega saatjad, mõned nelkidega, — milleks?
Sai neist armastust täis mõni kohver?!..
Süda moondub südamele närbinud lilleks.

2.

Haigutavad korterid etiketit akendega,
kikikõrvul kuulaten sinikat vaikust...
Rakendage tühjuse ette hobu-ramp!
Kaikust koormaks?! Ei kihku-kõhku! —
Paigaltamp — seisak, ükski ratas ei veere,
õhku on palju, ja õhku on vähe...
Inimene-rändur, eksind igaviku teele, —
elamise vajadusest mõte pant pähe.

*

Veab päike laisalt oma ämbliku võrku
rebeneva koena taeva, maa vahele,
haarmaina heiten kiiri nõrku pilvele,
lahele laoten karratet noota.

Silmile kulda pakub kaskede salu,
oota, tuul puistab puielt kevade veksleid!
Hing — kärbes surisev, imeb mida valu...
Tuulutan sügisen mõteteheksleid.

*

Kuhu on jäänud siis need hilpajad,
uksest sisse & välja elkujad,
kilkajad rannikul, kui laine kobab ihu,
välkujad alastusest, kui ümber rinde
vetepihu puruneb hõbedaselt roosaks,
pinde teisi vooliden kumeraiks vormeks?
Saand suvepäevade luule taas proosaks,
pilvede purjed valmis sügise tormeks...

*

Õhtuks päev koostab omad horisondihõlmad,
videvikku lükib joonte tõttav elastilikkus.
Nõlvad veel püsti, süngelt kummuli orud...
plastilikkus tuhmub, mulle näivad tüvipuud:
torud — hiigla oreli metsmeeste templin...
Jürikuud ootasin, sõi kass hiire — lootuse,
nüüd sellen sügise tulla-minna-kremlin,
kaotand olen oma südampanga totus'e.

5*

3.

Linn on tühjund. Jõuan mina seda täita ?
Sadamast põgenevad viimased laevad ...
Näita töötä töölisele — käed panna kuhu !..
Saevad päevad nälgind laste kirstulandu ...
Puhu tuul, vingu, kiunu ! Ulu koer kuule !
haudu kerkib juure: elu tõmbab end kokku ...
Ulub koer, — öögi ei pane korvi ta suule,
süda taob lakkamatult rahutuse lokku.

*

Hommikul katus maet sügisehalla,
murul lööb sädelema härmatis — kaste ;
talla seda armutult, talla jalgadega puruks !
aste et sulatava, palava sammu
suruks, — maast tärkaksid lilled — anemoonid ...
Ammu see oli ! Päev Jaani sai Pärtliks,
Mihklipäev muutis kõik värvid ja toonid ...
Ei ma taha olla aja rebitavaks märtriiks.

Milleks siis mina pean kandma aastaaegu
hingen pööripäevi, nagu rebitav kalender?
Praegu küll hommik — julgelt huikav vedur,
tender-päev järel, täis tohumusti süsi...
C-dur sümfoonia* rugby'ks — Honeggeri muutub.
Küsi, miks tänapäeva tõde surmab eilse,
küsi, miks sügis aju valusalt puutub,
arktiline jää täidab südame leilse!

*

Pihuks peksan sentimentaalsuse aknaklaasid,
meeleolu kõverpeeglid, hingepisilaste mikros-
koobid,
vaasid kristallist, malahiidist ja portselaanist...
Hoobid on rasked, metallgi murdub,
raamist las lendavad maalid... keisripildid...
Tundub: on hävitada raskem, kui luua...
Tänavanurkadele asetaksin sildid:
siia võite tühjuse üles puua!

.
.

Üle kõige olemise paratamattus ilgub,
süda siia-sinna tiksub — rahutu pendel.
Annaks selle kellegile, — jääb siis mis endal?!..
Midagi külma, märga laubale tilgub.

* Beethoveni 1-ne sümfoonia.

ASJADE ELU.

Milline kummaline rahu !

kannavad raamatud kannatlikult päälkirju...
elumure tuhatoo tühikusse ei mahu...

Vaatlen söömiseks määrat puuvilju :
ei nad muuda taldrikul ilmet.

Katsuge olla nagu asi :

ta ei mõtle, et olla, vaid on.

Meid segab kulund mõtete sasi,
häirib hinge & vaimu distihon,
näol rahutus muudab aina ilmet.

Kes mõtlevad vähem,

need elavad rohkem,
sest mõttetus elule lähem.

Surm pesitseb Hamleti ohken :
„kas olla, või mitte olla ?“

Olen minagi kurt ja tumm

Descartes'i väitele :

„Cogito, ergo sum !“

Kutsun teid teisele elukäitele :

„üldse mitte mõelda, ainult olla !“

Tõest' kindlast' ei maga hotellin
ja vähkreb asjata voodin,
kes mõtleb, kui toa omal tellib,
kuis lamand siin vesiloodin
sajad inimesed tuna, ammu varem.

Mõni surnud ehk isegi kambrin:
käed patuse armastuse ümber,
mis kangestund külman klambrin . . .
Alles siis, kui avatakse number
käsi vabastakse naisthoidev — parem.

Siin mõnigi kihutanud kuuli
läbi südameastja, ehk aju,
ehk mürgi järel' sirutanud huuli,
millest ümbrus mitte midagi ei taju,
ning elugi endiselt püsib.

Oo, lakka meelte haiglane ujutus!
katsu säilitada asjade rahu,
kuigi maailm on „Tahe & kujutus“,
peida mürgiste mõtete lahu,
valki, keegi kui selgitust küsib!

IRDUMUS.

1.

Täna tunnetasin järsku, et ma polegi inimene,
et ma võin olla hoopis midagi muud,
et tänavakivi mu teisik, mu ligimene,
et mul puuduvad liha ja lund.

Trottuaar olen, käien sammel mida tallatakse
ükskõikselt mitmekaliibriliste jalgadega,
vaevalt säääl pikemalt peatuda mallatakse
teravate kotsadega, nahkpehme taldadega.

Teeäärne taim olen — mõttein omin tukkuv —
värviliste ideedega õislehti mütsin;
aju vaid lill — ööseks tolmukuiga lukkuv,
ainult päikse kiired tend end avama kütsid.

Tunnen: olen putukas haarmetega uuriv,
tunnustav ainult elutungi — instinkti,
Tunnen: olen ellu tõuk katsesarvi puuriv,
suruden suud suusse — teravamad vinti.

Tunnen igal päeval — nagu keemiline aine:
vaheldun, lahustun, ühtun ja setin.
Nõnda kord lakkab mu olemine maine,
kulun kui lüli jooksva päevade ketin.

2.

Oo! ajukino — su valgustet ekraan
näitab mulle eneselle uskumatut filmi.
Milleks ümber palistuseks must leinaraam,
— ringi mu mõtete palju piksepilvi?

Paiskab krematooriumi korsten kord suitsev
õhku mu põrmu-pilveks haihtuvaks, klaariks.
Praegu mu süda veel kevadiselt tuitsev,
— kudrutav südant teist kaaslaseks — paariks.

Muutun järsku tormiks, kümnepalliliseks rajuks,
vilistan läbi metsast, telefonitraatest...
Muutun tuulest sasitavaks — koonlaliseks pajuks,
riismeteks kaldale uhut purjepaatest.

Olen Niagara, Zambesi, Imatra:
iseennast uputav, kuristikku tulvav,
Võin oma vahuga kilomeetreid katta,
kosena lükkida — ladisev, ulvav!

Kõigest kokkuvarisemisest lõpmatu häämeel,
tunnen kui hävinen, põlen enda tulen.
Juba olen lillalt loitev — hukutav väävel,
hõõgun meelte rõõmuden, leegitsen muren.

Laske siis! värsin et lahti end haagin
kõigest mis mina — metamorfoosiks.
Tunnen: on küllalt mu silmade paagin
mürki mu isiksuse surmavaks doosiks...

MUST KASS.

1.

Päeval ta tõmbunud kerra,
 ehk põrandalle visat kui boa,
kütüned sirutet unistuste perra,
 mõtted jooksvad nagu hiired üle toa.

Vahel pilusilmi tukub ja nurrub,
 nagu ketraks keegi, tallaten vokki,
sekka närviliselt tõmblevad vurrud,
 grimassiks-irveks moonuten mokki.

Üle suu vahel keelega limpsab,
 piki karva end hoolikalt peseb.
Järsku haigutaden verejanu vilksab:
 miski punane — kihve vahelt ese.

Tõmbab küüru end, ringutaden pakub
 õrnaks silituseks mõnulevat turja.
— „Kass külaliste ootel end lakub!“ ...
 pole arvata loomast miski kurja.

*

2.

Ent öösel: kuu halla sõidab, tähed
— söed tuhan pilvi järkjärgult kustel...

Miks ikka üle tee risti lähed,
mind ehmatad treppidel, ustel?

Miks ikka mu radadel hiilid?
Oo, tunnen su teravaid küüsi!

Läbi, paremalt — vasakule viilid
kõik teed, kun teen enda analüüsi.

Kõik kokkuvad, — sülitaden rajja
kolm korda, et vältida pahet.

Musta vöödina kaod hoovi — majja
sajab sõimu su järel kui rahet.

*

Sul avat veel pööningud. Katuselt
alla jooksvad väljavenitet varjud.

Ma tuleks nagu südame matuselt?
Veren rahutus näugub ja karjub.

Ja järsku kaks fosforlist silma
jooksvad vastu, — otse minnu, otse hinge.

Tean: millegist helgest jään ilma,
tungib ihhu küünte teravate pinge.

Sellest südagi tõmbunud kerra:
must kass põuen luuraten magab,
küüsi siruten kõigi selle perra,
mis meeltele heldimust jagab.

ÖÖST HOMMIKUSSE.

Olen pagend iseenda sadama,
öö väljasõitva laeva sõepunkrisse
ja kuulatan:
oma südame lööke, — ümber pimeduse koks
ja üksinduse antratsiit ...
Kui kõik teised on jäänud magama,
riietan meeled ma esitusmundrisse,
kellegile käegi ulatan
ja tajun: elu kauhkab — loks & loks,
mastide laulden tuulen vilistavat viit.

*

Las uhavad vood üle südame parda,
tean: lainetab kõik minust üle
ja kaob kui vaht.
Ballasti üleliigse ise pillun tekilt,
hävitan meeleldi päästerõnga,
hukkumise ainsama piksevarda,
mille neelab mere vahuihar süle,
ja kaldale kandub aina praht.
Lõikab rand rasva laine-lokse-pekilt:
liivikule meri veab valget lõnga.

Siis tuleb mu vere katlakütja,
labidaga süsi pillub meelteääsile, ...
ei vastu ma sõdi.
Ükskõik, mis kaar, $N \rightarrow S$, $O \rightarrow W$,
kui ainult välja jõuda, — kuhu?
On iga rand meis igatsustemütja,
vaim valmis viskuma liivsooja plaazile,
kui rahutuse sööb meid vähjatõbi,
kas enda põgeneda? ... Jookske enesest →
siis otse ilma sülle, elu suhu!..

*

Juba sõidab välja ja lahtipurji:
hommik — mu Lasnamäe valge laev,
otse ulgumerel' tüürib.
Särab päikese plagu ta mastidel, fokin
ja vihtleb koidik
veriste tiibadega vahul laineteturji...
Oo! juba haihtub kõik õine raev,
loominguks päev kõige tulvava tüürib...
Kabju laevaprakest, mis vaevlevad dokin:
maha jäävad, nagu plinkpaaktule loidik.

PÄEVAST ÕHE.

Õö, mu must neeger,
sa inimsööja!
neelad päeva elusa — seltsilise valge
ilma, et veri sest valguks su palge, —
sa südametü jazz-bandi trummilööja
vastu pimeduse nahka! ..

Taeva kummutet peeker
kõvasti surut päeva veriselle suule,
ümber öötõrv valgund pilvena kuule,
et raske on juhti mu mõtiskluste sahka
laotuse mustmulla viljakandvaks künniks,
jookseks et ilmaruumi ridade vaod ...
Laiuskraadel tukuvad mered, ilmajaod.
Tahan: igan värsin et juure
neid sünniks!

*

Õö, mu must neeger,
sa kelner frakin!
bloknooti märgi elu jooksvad arved:
meelte aktiva, passiva, südametarbed,
et kõik mu isik oleks arvude pakin!

Elamused koosta matemaatiliseks vihuks,
kun aju ja veri on reegel,

ja rusikan tuksuks suur elutung-tahe,
et mu hing oleks kaugel, nagu teispool lahe,
sellest, mida pean omaks ihuks.

Tahaksin olla ruumi laotet vaibaks,
lämmatada kõikide südamete nuukseid,
öö kui püsti ajab käharaid juukseid,
üle kõige eilse, mis tarretub laibaks.

*

Ja siis, mu neeger!
meele toolid ja lauad
koomale lükka põue sumisevan baarin.
Rahu las astub nagu munk talaarin!

Uksed sulge riivi ja aseta rauad
päeva veriselle suule!

Kuu kahvatu peegel
puruks löö, pilvede prügikasti heida,
roimari ilme tummpimedusse peida, ...
keegi ei jälgi, vaikus lõõtsutab, kuule!

Las selleks öökski mu meelestik kustub,
las korraaks kaovad piirid, kontuurid!
Kõrvalda ajast mõtte valusad puurid,
pilvtuhan viimne
täht-süsi
kui mustub!..

VABAKEVAD 1.

1.

Taas võib tolmutada talvevalkust,
kloppida meelte toasseisnud vaipu,
ajada südameaknadki pärani.
Õhk kui täis on kevadekaikust,
kipub siis eluvaist ületama taipu,
enesepalang küünib päikese särani.

Puhuvad tuuled, tõusul koiduangaarist,
terve maailm on täis elektrit,
x-kiirte oreool ümber mu mõtte.
Lendu kant millisest tiibade paarist?
murduvad pilved vastu päikesespektrit,
kaotavad kiirten oma edasitõtte.

2.

Katkeb vaiksuse puhterasedus,
kuulda nagu hoogurite, mootorite müha, —
see on koidiku verine sünd,
— üldrevolutsiooni ajutine asendus!
hommik on kõikide luuletajate püha,
pühkeva südamega pimeduse ründ.

Vaatke! sest rõõmgi mitmendan astmen,
palanguks paisub aju radioaktiivne ...
(Ei ma tea, mis mõju on broomil!)

Meeled mu suplevad karastavan kasten,
tahan, et möödunud mure oleks viimne:
maandur kauge videviku aerodroomil!

VABAKEVAD 2.

1.

Maailmameister — kevad tõukab päiksekuuli,
rekordiks uueks iga paisang värske:
päev meetrivõrra pikem eelmisest.

Nii endastki ma päikseid hiilvan üles,
a'ab püsti elutahe, nagu hobu-kääl,
ja meeled traavivad — lakk lehviv puhte
tuulen.

*

Las' idast koidik tõstab punalipu
eel pilvirügemendi. Minu südamtaktin,
mu vererütmin üle nõlvakute,

las' kiirtepataljonid võitvalt ründavad,
et paisuks sajavõrdseks elu kõrgepinge
ja murraks läbi tõkkeist tulvav sõna.

*

Kõik riimid nagu riided seljast
ma värsil heitnud, — olla alasti
kord tahaks iga rida — liigend

sel kevadel, et tõmuks muutuks luule,
et päikest ammutaksid tähed — verelibled,
ja kannaks mõte endan kevadtuult.

*

Ei tunne liha-sisu katmatusest häbi,
miks varjata siin värsi õiget seksust?
võib näha isegi ta maksa, neere, üdi,

võib tuiksoont kombata, võib kuulatada südant,
kui rähni vastu roideoksi peksman,
ja ümberringi kohab kopse mets.

*

Miks mitte sirutada vabalt värsi jalgu
ja lüüa ümber ihu lõõgsaid käsi,
kaks joota üheks janund huultepaari?

kui loomgi rahutumalt puskleb, iniseb,
küll sõrga, kapja sagedamalt tõstab
ja irvihambul sugupoolsust haistab.

2.

Tss! marseljeesihelid õhku palsat,
kuis värvud siristavad internatsionaali,
kuis punaharjel kuked kirevad,

et veren viisnurk, sirp, — sest vasar,
ning maailm suurim ääs ja alas,
kun vormin teoseks iseenese.

*

Teo järel päiksen iga lihas tulkab,
tung mahlade: alt — üles, — juurtest — latva
eel õitetiinsuse — jookse lehte klorofüllil.

Ja nagu laine juba peksab randa,
jõed veterohked — üle kallaste,
nii inimsüdagi on vereuhjeist tulval.

*

Rõõm värvist, kõlast, lõhnast, igast kompest,
ja nagu aknail põleb päikse kiir
nii mõte vermeline laubal kumab:

siis idast loodangusse sammub elu uus,
kui koidik tõstab kõrgel punalipu,
ja tõkkeist läbi murrab tulvav sõna.

VÄRSS = MU KEVAD.

Juba lööb haljendama meelten
ja pääst kaob mõtete kulu
unistuste riismetega ...
Nagu urvakesi pajju
uusi igatsusi ajju,
— rohelust tärkab tallat teede veertel,
ja veri murrab südame sulu,
kohiseden kõrvun pritsmete piismetega.

*

Juba ma kõnniskelen paljajalu
ridade peenrail, värsi vaipjal murul,
talla all maamulla värske lähedus
+ kevadine niiskus, —
varbaist mis meelten piiskus.
Ja haarab mind imeline olemisvalu,
kui näen: igal kübemel, purul
miski on otstarve — oluline tähendus.

*

Vajalik, näen, iga kõrrekene,
mis tõstetakse nokaga kesalt
ja kantakse tiibadel kuhugi ...

Nõnda mu mõtegi lendaks,
et teostuda — saada iseendaks,
iga puuoks tugi oleks, raag — ta
õrrekene.

Ärge kohutage linnuke si pesalt:
need mu meeled, millest laul tuleb
suhugi!

*

Laske, ma seisan! paljapäi — kõigeiks valmis
kevade päikesen, lõunakaarelise tuulen,
vaatlen veel kord seda: milline ime
peenraist teind rohelise, kutsuva voodi,
kohal mille lõoke laotab oodi ...
Järsku tunnen, et selleski salmis
tundmatut tunnen, kuulmatut kuulen,—
nõnda võib üllatuda valgusest pime.

.

.

Ja ma seisan paljajalu
varbad — juurtena mullan,
mu mõtete salu
kohab päikese kullan ...

SUVE KROONIKA.

1.

Oh, mis teha mu meelte pilla-palladega?
kevad' tuli külmadega, sügise halladega,
ainus kord kuulsin ma kägu.

Kaks korda näinud olen pilvedeta päikest;...
kuis olen oodand kõukärgatusi, äikest,...
tusane vahib taeva rõõmudeta nägu.

*

Kaaluks nagu helgust keegi päsmriga, vaega:
kaks kuud külma ja vihmast aega,
nõnda on möödud mu suvi.

Ja kui pääle selle soojuse-nälja
südame Noalaevast lendu laseks välja:
õlipuuoksa kas lelaks mu tuvi?

*

Kõikjal aina kopitus, kõnts ja seened...
vaimuelu suhten sel asjaolul teened:
loomingu kappiden pesitsevad koid.

Närivad ära ammu moestlâinud rõivad,
milline kahju, oo, millised õõvad :
uut kust võtab looja mõttelend loid ?

2.

Vaim miks maha maet, Euroopa — kalmistu ?
hauakõneks luulemohikaanlane valmistu :
peielised ootavad lohutussõnu !

Kuhu on jäänud uljad tuleviku-laevurid ?
muumiatenäljased minevikukaevurid
haudade rüüstamisest tunnevad mõnu ...

*

Ja kodanik — rahul : ümberringi kõik vaikne ...
Ainult luuletaja süda — see kahepaikne,
kärsik ei paigal seisa, kusagil püsi.

Lõõtsuvad veren teised tuuled, tal tormid,
paisaten segi elu tardunud vormid, —
kasuks, ehk kahjuks, ei looja sest küsi ...

KEVAD' SÜGISEN.

Helge rõõmusõnum läbibstab linna,
väledail jalgel jookseb tänavate kaudu
otse mu südame — vutt, vutt-vudinal.
Läbi sügisise udude vimma,
nagu rebane, karten rebaseraudu,
hiilib õnn võpaten — selgroo judinal.

Varvaste kassikäppadega, sõrmede pääsusilmadega
läheneb kevad' mul sügisen lillendaden:
karneval Kadripäeva kurinate, kuljustega.
Pupillen võib meelespea õitse nende ilmadega,
südamen löoke lõõritada sillerdaden,
hing üleujutatet tulvavate uljustega.

Kuidas siis mai järsku kesk novembrit?!
Kuulan sümfooniat — vere uvertüüri...
Kuidas too päike zeniiiti siis asund?
Kannab teda taevas omal õlal — tuleämbrit...
Variseman näen mure Jeeriku müüri,
puhua ümber enda käien südame pasunt.

Pudenege telliskivid hingest, lubi lange
krohvitud seintelt mu südamekambri!
Argipäeva mustriga tapeeditet ajust
rebin kõik mõtted vanad rusude hange,
kõige oma elu olnu sulgeksin klambri,
meteoriiitide rõõmustuksin sajust.

*

Viskan üle parda kõik kodanlised huvid,
tiivutan lahti oma südame Noalaevast,
vaatama, — näha kas kuiva murumaad ?
Lendu lasen korraaks kõik meelte teatetuvid :
laigukene leidub ehk kungil sinitaevast,
tükike mandrit, — oksa õlipuust saan ?

Tunnen ainult lahtise taeva tumma sina,
lasen end kanda ajast, kantaks nagu last.
Lõõrilind-päevi oksalt oksale lendab...
Vaatlen oma liha, kui tõelist mina,
vaatlen oma vaimu — vastoluden pagulast,
põgenejat hädaohu eest iseenda.

Nõnda ma astun siis tänavate kurdu,
läbi sügispäevade lööva kadalipu,
kuulaten kevadist vere prelüüdi,
kaon möödasammuvate inimeste murdu,
poole miski kõrgema — kutsuva tipu :
madalan elan, — pole mina sen süüdi !

Luuletaja sageli varju poeb värssi,
erakuna elab salmi üksikun majan,
suleb kõik luugid, laseb kardinad alla.
Südan ainult lahtist ei saa ta pärssi :
sellest, et kevadet sügisen vajab, —
kõigile puhanguile silmad, suu valla.

ÜHE TALVE-HOMMIKU LÄBILÕIGE.

1.

Majad avavad luukide laud,
hõõruden akende silmi uniseid.
Kõlksahtub poeukse poldidet raud,
pühitakse lunaga kõnniteid lumiseid:
ühel ja teisel pool
lumi nagu sool
tänavate salven,
põhjamaa talven.

See on küürun kojamees,
kes musti sõnu pillub valgesse lumme,
kui hanged ei vähene kühvli een:
habe, suu, silmadki läinud sest umme...
Ise üleni härman,
pahur ja kärmas
sen räitsmete lubjan,
(trepil peremees-kubjas !)

Pilved aga puistavad edas' konfettit
taevase vammuse rebenend käisest.
Milline kiht maapinnale settind
lakkamatust sajust — öisest ja päisest.
Majad — enne hallid,
nüüd lumevallid,
— kahel pool teed,
kun nagisevad reed.

Tõttajad kooli — lapsed jooksevad rüsinal
hakkide parvena jalaste pervaale.

(Keegi ei löö suule — sõita ainult küsival!),
suuremad laskuvad küljeli servale...

Tähtis nende osa:
jalgu veetakse losa
läbi kohevil lume,
näol koidiku jume.

2.

Lahtistan minagi tunnetuseks poorid,
südamelt tõukan mure latid ja kangid,
kardinad rebin, hingest kisun uduloorid,
vallandan järsku meelte trellitet vangid:
visaku kukerpalli,
üle elu — muide halli
kesk tänava teed,
kun nagisevad reed!

Tunnen taas puhuvat värskemaid tuuli,
pole siis aega enam enese juurdluseks,
nagu, — kui suud tuleb vahetada, huuli
päeva jooksul mitmekordseks uueks suudluseks,
hingen millest värin.
Näen järsku ühen ärin,
gloobust vitriinil,
juba rändan ma Ciilin.

Külmanud sõrmil raske helistada kannelt,
päälegi keeled kui lume-, jääniidist.
Tunnen hingen valusalt pigistavat pannalt,
mõtted mu rasked, nagu raiut graniidist, —
all põhjamaa taeva,
kun kannan luulevaeva,
ja südamen päikest,
kui säran lume läikest...

ELUST MU ÜMBER.

1.

Nagu ööpäev — poolega :
mustaga, valgega,
seisad mu een — kahe Jaanuse palgega :
elu ... Oo, tähistage hoolega !
muutub kuis argipäeva kõver peegel.

Olete arvatavasti jälginud ?
nägu üks naerul, teine kui nutul,
esimene tursund, teine kui nälginud,
(viimasest möödutakse põlastaval rutul!)
nõnda dikteerib karm tõsielu reegel ...

*

Võib olla, kui tõusvad kord tuuled,
tänav lääb lippude marru,
kõuekärgatusi kuuled,
— jookseb siis siingi kahte arru
elu : kahte laagrisse, kahte klassi, —
ühel härraseid näete, — teisal : pööblit, massi,
ühed koidikusse tõttel,
teised pimeduse pagulased, ...
kui kibuvitsakroonina laubal on mõtted,
ja säravate nägudega ründavad agulased,

kui tänav tõukab maju :
püssilaadide ja rusikatega,
kui miitingute raju,
kamban — serviisi ja lusikatega
paiskab ümber vana ilmakorra ...
Ulu, tuul värske, sisse nüüd murra !
et lipendaksid õhun rebit päevakäsud — paberid,
tärnitet mütsid ja tähtedega pagunid
et pühit saaks roiskuv, kõdunev kiht, —
revolutsioonil — ilmapuhastuse siht ...
(Ärge imestage ainult, kui uue ilma vaderid,
toimivad sama, kui endised dragunid !..)

2.

Poeedid ! olete ehk märkanud ?
et elu nagu foto-negatiiv,
ilmutusel kummalise tõeni viiv :
kõik mis valge, — see klaasil must,
ja vastuoksa. Oo, ärge küskige kust ?
sarnane mõte järsku tärkanud.

Kas te siis tõesti pole veel avastanud ?
varahommikul: tuleviku tänavaid pühkiv
ideede luuaga, — elu — keeriseisse rühkiv,
etendusest hommikusest vaatuse lavastanud:
vabrikuvilede uvertüürliga,
— kui: sipelgad nagu,
tõttavad ühed kündma elu musta vagu,

**rutaten tööle koidiku tüüriaga,
kui: kapitali parasiit
nagu ämblik võrgul aga,
uneski luuraten omakasu, — ei maga,
— pää all patjade valge riit...**

*

**Teie, auahned enesejumaldajad,
poeetid! ehk pooldate ämbliku imemist,
kärbsena söödaks kui vaja seks inimest?!
Olete raudse vägivalla kumardajad ?
Kahurite, kuulipritse paltajad, — tääkide
toetajad ... kirikute, vanglate, kasarmute
tervitajad! Kas te ei näe,
üle selle ülekohtu mäe ?
Miks ei julge teie avameelselt rääkida ?!
paragrahvi, silmusesse ikka kas armute?..**

**Või arvate, et peabki kõik olema vastuoksa,
et võim võib ideedki tõmmata oksa?...
Ja kuuliga hävitada tõrkuva vaimu,...
Mõte on surematu, on teil sest aimu?!
Ja ajalugu pole mõni klassitahvel,
kust kustutada kirja saab tujukuse
tahtel...**

3.

Olete laulnud küllalt valgest naisest,
imetanud kuu teid meeleolu piimaga,
unistuste udaraga, iharuste viinaga,
olete värisenud õnnest maisest,
janukaid huuli kui suudlusiks ühendanud,
ridu käest kaamest armsamale pühendanud...

*

Tundmata teile kas käsivarred tõmud,
nahk mis pruun tööst, argipäeva päiksest,
tulval kaks silma kui mõtete äiksest,
südamen kevadisen piksepilve kõmud?!

Oleme siingi ehk eriteile siirdunud:
üks laulab päevast, teine kui ööst...

Olete vaatlend naisi tulevaid tööst?
auku vajund silmadega, loskunud rindadega,
ihu kes müüvad turul kindlaks määrat hinda-
dega...

olete lavaliliiliaiga ainult ehk piirdunud,
ega teagi viimaks käoorvikust kuhtunust,
nurmenukust — värvilt ja lõhnalt luhtunust?!

*

Kas te ei leia? vaja kaitsta teisi, endid,
olgu meie värsilgi võrdluseks palged:
ööna ühed mustad, teised koiduna valged,
nõnda nagu ruutudelle asendet malendid

erinevad värvilt, — ühed kindlasti võidavad!
elu ei mängi ennast kunagi viiki,
ülem peab kartma vahel sõduri piiki,
rünnakuks kahurid, ratsanikud sõidavad,
et oleks: hästi mõeldud, valitud sammuga
viimselle kuningalle: šahh & matt!..

Ummistund kõrvu eest tõmmake vatt,
kuulake! kvadriljon hobuserammuga
astub elu... Jalgu seadke saman taktin,
laske endid kanda ühen kevadjää murdega,
kui hävinevad sillad koon viimase purdega,
illusioonid kui teostuvad faktin, ...
kui läbi tänavate, uulitsate
vaimustusen rühib ilm „Suur-paraad“ile,
sädelus silmin, — võrdne miljon karaadile,
kaudu avarate platside, jalgteede kitsate.

4.

Vaatke, mida valatakse koidiku tassi!

see on kange — kaua seisnud viin:
südamete läbimurd, mõttelaviin, —
see on kättemaks väljunud massi...

Peate siis otsustama: seista, või liikuda?

(päämine: sõber, nalivilt ära küsi:
langeb kui päälaele tuliseid süsi:
„kust need nii järsku, ütelge, kust!..“
ise neid kogunud olete just!)...
maakera uuen kord hällin võib kiikuda...

5.

Nagu ööpäev — poolega:

mustaga, valgega,

seisad mu een — kahe Jaanuse palgega:

elu. Oo, tähistage hoolega!

kõik mis puhas, — see puhkeb valgusen

(tumedad tehingud pimedusen toimuvad,

seadusteandjad ise päevpäevalt roimuvad!),

seisame alles suure koidiku algusen,

tervitame seda, mis uljalt tuleb,

kaudu eluvärvate, surmal' kas suhu? ..

Olgu kõigil selge siht, — tõttame kuhu!

Semaforid ellu avat, kes nad veel suleb!

*

Astuge edasi! meie — see eelvägi,

lökkub kelle soonten vere punane lõng:

kangaks koet südame süstiku-pooliga.

Meie, — kelle kopsuden innuskelev hõng,

silmin — ekstaas, tule põletava noolega,

— sära, mida ajalugu kord ainult nägi;

muusika kõrvun, millist kuuleb ainult kord:

ilmutust algelist kõuen ja tormin,

millest tulevpõlvedelle kajab akkord, —

kokkukõla saavutat sisun, kui vormin,

kord, kui kõik see, mis praegu veel eos

oleks täitsa lõpetet, valminud teos!

*

**Olgu see värssgi mõnele tüürike,
enne kui pudeneb näppude vahelt
elu, — mille ümbert miljon purustet ahelt
heidet. Mis sest, et me olemine tüürike,**

**poeedid,
proleedid!**

**Vaatke! tänav läind marru:
kahte klassi, kahte arru,
otsustage, millist siis valida rada!
selle, kun valat küllalt verd ja pisaraid,
millele tulevik pillub punaroose vaid?
Oo, teie ülesanne — teisigi juhatada,**

**kui astub elu raudne mehaanika
raske elevandi sammuga:
ikka edasi,
edasi!
üle meist kvadriljon hobuserammuga . . .**

**Poeedid,
proleedid!**

**Noh, kas valdab viimaks teid paanika?!
kui läheneb tulevikutrummide müdin
ja värinad jooksvad üle selgroo, üdin . . .**

EROICA.

(TSÜKL KOLMAS.)

EKSPROMT ÜHELE LOOJALE.

**Aeg modelleerib inimesi,
— inimene aega.
Päev iga saabuv haarab uuest vormist.**

**Kant minutite, sekundite tormist,
vaim looja kaalub katsetuste vaega
ja kompab rõõmul aardeid esimesi...**

*

**Aeg rühhib edasi,
ja inimene ajan
lääb välja enesest, kui tõe lähtekohast,**

**ta astub üle suurest üks-ta-puhast,
ei lepi sellega, mis keerleb kitsan rajan,
see olgu nii, ent mitte sedasi!..**

MATK ELLU 1.

Häll, — minu esimene laev,
Vahemereks tuba, kun üles-alla klikusin,
veren instinktide vedrutav lainetus.
Ema! ammu unund su vaev,
tuhuhood mulla all: närind maine uss
rinnad millest imesin, ellu millest
liikusin.

Olin nagu kevadine lind:
nökk kelle päikesen, suu täis kulda,
tiibaden elutahte laululised värinad.
Praegugi lennuvalmis rind,
hingen mu päike, laul südamen, — pärimd nad
sellelt, kes varakult varisenud mulda.

Häll hõljuv — algus, kirst — on lõpp,
sündida — sama, mis söösta lahingusse,
relvata rünnata sangarina saatust.
Iga ebaõnnestus — see olgu õpp,
valmistame ette elu järgmist kui vaatust,
uskuden ainult oma sõrmede ahingusse.

Finiši jõuab kord minugi start,
lõikab haud käärideta läbi elulõnga,
lahkun kui: kinni suu, silmad — olnd elust,
tahaksin hoida südamlipu punast vart
kõrgel heroiliselt, kui all kalmistu põnga,
väsind ise tundmustest, irdmõtiskelust...

1922. a.

MATK ELLU 2.

Inimese ilmal' toob kärstav valu,
keegi amööbina pole meist jagunend,
proglotiidina arenenud lülist.
Lihalik taim tärkab kasvuna külist,
sünniten inimlik ihu kui pragunend,
lõhestab laps — kiil elupuu halu.

Veri meid kuulutab nirisev, palav,
palakate puna — voodilinade koldik.
Haabade värin jookseb üle emaihust . . .
Laps miks ei lülitu terana vihust,
pilvede kõhust, nagu päikese loidik ? . .
Näib: päik'sekiiredki — veri, mis ta valab !

Armastus esimen' inimverega märgit,
himude kosk kohab veren, kui lihan,
suu kui puret suu salvava suudlusega.
Kaugele jõuaksime sarnase juurdlusega :
hemoglobiini palju immitsevan ihan,
palju elun haavu hingehymenisse tärgit ? !

Armastus samuti — rasedus, sünd:
valulised igatsuse tuhuhood hingen,
kallistuskrambid kuis tukslevad lihasein.
See on veri, mis sülelusin vihaseln
südamest südamesse kõrgeiman pingen
voolab — vereliblede janunev ründ.

Loojagi süda on nurganaine värisev,
armastusest haige ja tundmustest tiine,
poeedigi põuen on igatsuste imikud.
Vaatke! meie hinged kui verlistet llinikud
hiilivad kaudu meie silme vitriine . . .
Kord elu eesriie katki kistaks — käriseb.

Sellest meelten valuline — samm, iga retk,
ajun meil alati rõõmu-, mure kaksikud,
ikka nagu kistaks last tangidega hingest,
ikka nagu rabeleme nabanööri lingest . . .
Sellest me surrengi küllalt veel lapsikud,
kramplikult hoiden sellest kinni, mis hetk.

1922. a.

VÄRSSJUTT AJAST AMMUSEST.

1.

Pean end ise täna käe kõrval talutama,
vaatan, kuis taevas järsku rebeneb siniseks.
Viln omad mõtted kord lapsepõlve jalutama, . . .
kiirte ringhäälik nagu lunastust tiniseks,
koorub kui päike pilvede lumest,
— see olen mina — rõõsk nooruse jumest.

Tean, et möödunud aastat nelikümmend täna
ajast, kun esmakordselt avanesid silmad,
laugude pilust pupillide sära
avastas järsku, et lahti maailmad,
ümber: talutare, — laual suitsenud lambiga,
tahaksin meelsast' seda jäädvustada
jambiga.

Midagi helendavat läbi udu vilkus,
kuigi väljan talvine pakane paukus,
midagi päikselist hinge sest tilkus
vanaaasta ööl, koer uutaastat haukus,
ellu kui viskusin üsast, ema kõhust,
palakad verised sisikonna põhust . . .

2.

Kevadel meelsasti silmitsesin päikest,
sirutasin käe nagu lille järel' — noppimiseks,
taipu ei olnud mul ta kummalisist käikest,
sünda oleks leidnud ta suhugi toppimiseks. . .
Minevik nõnda mu värsin destilleerub,
pääsen sinna valmun, mille een muide
keerub.

Ja ma leidsin: on murulgi päikesesarnased:
tulikud, võililled, kumavad kullerkupud,
nägin, kuls laskusid mesilased karvased
õitele, — tühjaks jõid puhkenud nupud,
tõtaten edas' juba koormava saagiga
— taimele ootavale tolmukate paagiga.

Arvasin isegi, et pilved on mesilased,
katavad kinni lahtitiibu päikse õie.
Juba minun tärkasid uudishimu pisilased:
milleks sinitaeval hall rasv, vahest võie?
Milleks vahest tuhmeneb laotus tinan,
inimeste silmadki vesisen vinan?

Tundsin, et inimeste hingengi pilvitus,
vaheldub rõõm, selle asendab mure.
Näis vahel: elu on mõnitav hirvitus,
kas või lapsena huku — juba sure.
Tundsin: kahju! libiseb midagi käest
paratamatult alla, nagu kivi veerev mäest.

3.

Ja mulle räägiti, et surm on vikatiga,
nii nagu kesksuvel heinamaal niitjad,
et tarvis on elada võidu kellatikatiga:
põrgu läävad laisad — aja asjata viitjad.
Nõnda kesk älksevihma rahetera rabinat
tundsin koolnusõrmede katsuvat kabinat.

Püüdsin siis olla ikka usin ja virk,
askeldasin päevade mured kõik rõõmuks,
olln nagu nobe ja väsimatu sirk,
kellele päev sai ainsaks vaid sõõmuks,
vaadaten: kammis kuis tuul rukkipäid,
minevikku kanden kõiki elamusi häid.

4.

Hiljem, kui avanesid imena raamatud,
võisin neisse tundide vlisi ma vahti.
Alles nüüd nägin, kuis inimesed saamatud,
kuidas uusi ilmu rullub pidevalt lahti,
kuhu elumootor ründsurinal süüvib,
mõttelend teispoole reaalsustki küünib.

Olin täitsa väsimatu leidur — Kolumbus,
hingen uute võimaluste helendav hõllandus,
ajun mõte tärkav Ameerikana tundus,
kärises saladuse kirm — iga kõllandus, . . .
uudishimun seegi sai alla vahel neelat,
kuhu muide sissekäik lapsele keelat.

Ammutasin kõike eluraamatust — kingist,
meeled peidet unistuslaeka avastasid,
jooksin kui õpik kooli karedast pingist,
vaatma, kuis sündmused iseendid lavastasid.
Tundsin juba siis: mõte mõttega riimis,
sõna teise sõna rütmis lauseks liimis.

Sirutasid välja viimaks värsid omad käed,
mõttelend evis juba lendutõusuks tiivad.
Taipasin järsku, et hingen mul mäed,
kuhu mu tundmuste puhangud viivad:
ridade jalad valmis radadele asteks,
loomingrõõmust pisarad karastavaks
kasteks.

Võisin öön säravaid tähti ikka vahti,
maa pääle — alla tõin taeva laotuse.
Tundsin endan põlevat südame tahti,
leidsin üsna loomuliku enesejaotuse:
vaja oli teistele edasi anda,
seda, mis nägematu, koiduna kanda.

Nõnda olen käristand pimeduselinikuid,
rõõmu tundnud horisondi kumavast puhtest.
Kannan oman hingen ikka rahutuseimikuid,
suunatud ollen meelte väsimatuist juhtest;
tahaksin alati ma tervitada algust,
ammutada olematust esmakordset valgust.

5.

Lilgun iseenda leit päiksesüsteemin,
heldan planeedid — oman kuman mis kuhtund,
tunnen: olen üksus elu kosmilisen skeemin,
risti mis teistele rändteele juhtund.
Arvan: kokkupõrgete vältimatust rajust
valgust hangib inimkond meteorlitide
sajust.

Liha sünnib lihast ja vaim valmib vaimust,
oo, kuis tahaksin värsin oman idaneda,
kanda orhideena mõtet üht — ainust:
kuidas alt ülles tuua inimesi ridadega . . .
Mis te luuletajalt rohkem veel nõuate
ajal, mis suurvaimest aher ja põuane?!

1930. a.

RAJU EUROOPA KOHAL.

1.

**Sellal, kui näpud otsivad elektrilaineid
ja raadiost kostab järsk hüüd: „hallo!“
Kui Varssavi — saja-poolteise kilovatiga
rekordi antennitab,
kogub Euroopa kohal' teistsugu aineid,
teistsugu pinge, mis evib hiigla hoo,
rõkkavuse sarnase: kõrvad sule vatiga,
kodanlase näo lõustaks pikaks mis
venitab.**

**Vaatke! juba diplomaadid õlgu kehitavad:
närviliselt sõrmed süütu laua klaviatuuri
taovad. Jooksevad silmad nagu hiired
paktide põhku, — laubal murepilved:
õhulossid varisevad, mida nad ehitavad,
lahkhelid hüppel, — mõte-orav kesk puuri...
Maailma läbistavad nägematud kiired,
hagijaist hirmutat sündmuste hirved.**

*

Kapitalismi, vaat'! boamadu matsutab:
viimast veel suutäit kugistab jõllitaden,
vaadaten: ümber kuis taevas läheb muhku,
kõik maailm muutub tuhkhall-lillakaks:
äiksepilv kobrana püsti a'ab — latsutab,
millele teine jookseb vastu tõllitaden,
vehkiden kätega, lüüen ühtepuhku,
sasiden taevastiku kraasituks —
villakaks.

Väävlilised suitsusambad kerkivad võlvile,
aurab ülal laotuse kompostine kütis...
Järsku välja tuli lööb limpsava keele,
levib millest taevale lainetav kuma.
Langeb maa hirmunult, väriseden põlvili,
arvatavasti lõdisevad lapsed kuskil ütin,
ja isameie-palve tuleb usklikel meele,
pääsenu sosistab: „Jeesuke, aituma!“

Ristlevad Ilmutusraamatu tulimaod,
jälle uus välgatus laiguliseks tähnib
taeva, mis Alpisid täis — Pürenee'sid...
müdiseb, kohab tume tõmbetuulsus,
piksest süüdat ragisevad pilvede raod,
kui vaskmadu siugleva sabaga sähvib,...
silmad mu tõmbavad millest klišeetid,
sööstab läbi ruumi miski rekordi-
kuulsus.

*

Suurlinna trammid täna põravad ülal,
autod ja metrod raud-teras-taevavõlvi
mammuti raskeima sammuga tallavad:
välgub tulesüstik, aina lõksutab suga.
Hirmust lähvad suureks silmad linnal ja külal,
võdinad õõva jooksvad naistel mööda põlvi,
kui pilvede kraanad vett tänavale kallavad
ja perpendikulaarina sähvib pikse-
juga.

Tihedamalt jookseb piki taevakonkaavi
hiigelreklaam — pilve-kaubamaja tulestik,
kahvatub millest kõlgi pühikute nimbus,...
Lunastaja laupa ei oreool võreta.
Vesi ainult rentslitest tulvaman kraavi,
tuulde on kistud puulehtede sulestik,...
sellest rajupuhang mu verregi imbus,
kosena pää — mõtteist ladiseb,
nõretab.

2.

Uuest' kui sõrmestik maailma kobab,
mööduden raju, õhust helisid püüab,
kuulmatu kisa üle päade meie levib:
püsti antennidena töötute käed,
südamete pikklaine vastuvõttu obab,
nälginud suu vahetpidamata hüüab,
igatiüks kõrin häälekõvendaja evib,
silmaden saatejaama kõrgepinget
näed.

Juba kistakse lõhki klassivahede linik...

Bankettide pääsukesed — frakkiden härrased,
poolpaljad daamid (nagu riiet oleks vähe!),
kavaleerid — mundrite, ordenite koormat
võpatavad, — vaikib järsku saksofon-imik,
seisahtuvad jalad tantsust konnasilmen-kärnased,
lõdveneb piha ümber käte õrn mähe,
pudeneb põrmu pilk õine — hoorat.

Oo, mu kullakesed! tuleb kõigega harjuda:
elu pühib sündmuste luuaga kõntsa,
armutult rämpsus paiskab hunniku raju,
pühkmekasti inimkonna pehkinud pahna.
Nälginud suud võivad üle kõigest karjuda,
sumbutada pidutsemise pillerkaari õndsas,
kui vappekülil lõdistab hambutuid maju
ja nägematu käsi kasib ühiskonna tahma...

*

Kusagilt kajab järsku: „kõigile, kõigile!“
üleshüüuklaverid mängitakse võidu,
Moskva komintern internatsionaali põristab,
Leningradi R. V. — 53

1000-meetri-lainega levitab lõikvile:
ilma kannab vabrikute kontserdi — hõigu,
kaugele — kuulajate kõrvuni tõristab,...
vakatavad: Motala, London ja Stokholm.

Kodanlaste kuulmenahad, südamed hellad:
Eiffelgi vaikib, Praha, Budapest, Rooma,
Bucarest, Lemberg, Heilsberg ja Tallinn
hirmunult saatejaamad välja lülitavad:
sest marche funebre'i Kremli taovad kellad,
Lunastaja haavu sõrmed uskmatu Tooma
tunnevad. Kuskil — udun tihedan, hallin
kuulipritsid tuld ja nikkelt sülitavad.

Ja telefon-hundava traadistiku paeltega,
telegraf lögistava Morse'i lõualuuga:
kõrgepingevooluga õhku traalivad,
tõtaten lähtekohast uudiste noosiga.
Kanad nii tormi eel õieli kaeltega,
kohevil tiibega, kõõrutava suuga,
ulu alla vadiden — vihma ootel saalivad, ...
ehk mesilased hüvast'jätvad mettandva roosiga.

Mässumeel suliseb: õhun, eetrin, — nagu kosest
hüppavad sõnad alla lahtistet sulust
südameisse sukelduvad raadiolaineist,
salto-mortalen — kaudu aju antenni ...
Miitinguil kuulab rahvas uue-aja-Moosest,
tõtt ilmaorjastavast kapitali tulust:
„aeg juba vabaneda pankurite paineist,
rookida ummistund solgiveerenni!“

3.

Ähvardused ümbritsevad kroonitud päid,
saatuslikult tunnikella pilgutav osut
läheneb minutile ... jääb veel vaid sekund,
kui lendavad pilbasteks kardkullat troonid.

Kuningatehukk kõigil loomulik näib :
tundub, nagu roogitud paiseist oleks kosut ...
ainult need silmihõõrvad, täis nad kel und,
tänavail õits'vad kui lippude moonid.

Ja imestunult vaat'vad rikkad, nälg kuis sammub,
ei ohvitseri, kindrali — kärgib, kes käseb ;
taamal vaid kärsaga käib koerakoonlase
politsei pelgav — haistev kaugelt mässu jälgi,
käien peninukina ründajate kannul,
vaaten, kuis astub iga jalg — võidujäse,
tema, kes ilmega võitmatu roomlase
rinda saanud mõnegi teenetemärgi.

Kuidas nõnda järsku suurte võim siis hääbus?
kuningate eneste näodki sest ammul' ...
Neliteist trooni! Kaob uttu nende rivi ...
Ajalooklambrid siin alatiseks sulen ...

Et valitsema ei pääseks mõni kroonitud kääbus,
astub mu värss jakobiinlaste sammul,
barrikaadiks — südame punane telliskivi.

Kuulen — miski kutsub ... Kostan: „tulen,
ma tulen!“

EROICA.
(Värss-novell.)

1.

Aja püsti end, inime, sest mädasoost,
mis su ümber, mis jalge all lirtsuub,
kui roostene vesi läbi varvaste virtsub,
maa higistab udude tuhuhoost!

Sina, kes vantsid laisalt pikkade koibadega,
pügalaina rihmad pastla soonind jalasääre,
veidi piibusülge, nilva jäänud suu ääre,
lööberdad kas hauani sulase loibadega?

Või tõmbad kord jalga teised jalatsid — säärikud:
et krae ehib kaela, kun rätt praegu sõlmen,
ja kaelaside lõpeb = kirju muinasjutt hõlmen,
ka liigutused siginevad vastavad-väärrikud.

Aja sirgu end sangar! küsi: „olla või mitte?!“
Suur hädakisa maal, sama appihüüd linnan:
olemanolu visat näkku kõigil kinnas,
kõikide elu nagu läinuks järsku rikke.

Suru välja soolaukaist end, põhjatuist mülkaist,
kahel küünarnukil litsu läbi orjuse tõkkeist,
ja leegistu silmade rahutuist lõkkeist,
jookse üle: ühelt teisele hüpaten künkaist!
... sest iga närviga, rakuga tajud:
et mulde vajud, vajud, vajud!..

2.

Oo, sa maa: savi, mulla, liiva pori!
vaibana laotud vahel metsi — otse sohu.
Iial ei lõpe kraave nõristus — nohu ...
Teadke! maa — käskija, inimene — ori.

Sääl need talud koltail üksikud lõdisevad,
rõskusest rohelised, niiskusest hallid,
— taunitud olevused, ümber uduvallid.
Vaatke, sooserval heinaküünidki võdisevad !

Rehe all hammasrull murrab linaluid
krõmpsuva suuga, muljub kolgits, rabab roobits,
popsi käen välkuden, lüüen too vits
lemleid paiskab õhku, täiten tolмага sulid,

Mees ise närune, paklane, takune,
püksen pole inimest: täis aina tuult,
piibunosu suun, sööb vähjatõbi huult,
käsi tal korbane, verine, rakune.

Sulane väntab, väntab, — selgroog nõksub:
— „milline vägi meid hädaorust hiivaks?“
lausub, — „tee milline saaks väljaviivaks?“...
tunneb, kuis süda juba kiiremini põksub.

Ja äkki lööb korisema popsigi rinnan:
häälik mingi kurgust, kopse ragiseval rõõgel,
silmaden tuluke, nagu oraval, hõõgel:
— „eks ikka kergem ja parem oleks linnan!“

Linnan on sadam, kun aurikud, laevad
ootavad laadijaid, võib välismaile lipata,
et keegi ei kuuleks, võtab lähemalle kipata:
— „oi! saavad tasuta sääl hästi töövaevad!“

— „Pakane varsi vee päälle tõmbab jää,
Mardiks ju vallandun, töölt lükkun lahti.
Maksab mul neid päevi siin viita, veel vahti?!“
sulane lausub, omal norgu vajub pää.

3.

Vaatke noid maanteid — rästikuid vingerdaman :
jalge een, — võsa, kahe vitsiku vahel!
saatjaks: kiviaedade, ahervarte ahel,
lehtede sahin . . . Jookse, põgene hingeldaden !

Jooksvad siis tõesti teed ummiku, rappa ?
Nägemän silma pole, kuulman kun kõrva,
keegi kui toimi tahaks, teostada mörva,
— lookleval põikteel sind riisu ja tappa . . .
sest ümbrus ise sellele tõukab ja juhib !
kes siit veel roimari verejälgi nuhib ?

Ent maanteed on siiski nagu hargnevad jõed :
lingutavad — vahel kahe kraavi kitsa kalda,
seni kui suubuvad, enne peatuda ei malda,
suuretee sāngi, — selle nooremad õed.

Keda ei läbistaks tunnetus jube :
vaatepiiril raba ainult, sookaelte larak,
kanarbiku lilla, millest üle lendab harak,
lõõtsub tuul vinguden kõledaiks tube, —
sest tuul on sangar: julgeb teha vilehäält,
puhuden sisse alt vundamendi, päält . . .

4.

Vanker veereb laisalt üle kivide, kändude
külavaheteel, kaudu karjamaa, raiesmiku.
Sügis on talland maha suvise taimestiku,
hobu, neli ratast, — see abinõu rändude.

Tipivad kapja neli sitket tee savi:
sulane sõitjaks, pops kronuga küüdiks,
ja järsku muutub elu üsna muinasjutuks — müüdiiks:
lahti ainult paigalolust — milline ravi!

Porisest rööpast rattad sisse, teisest välja,
häirib vaikust aeglane: „nõõh, tpr nõõhh!“
Suitsupahv sekka, vahel ohe sügav: „õõhh!“
aet taga inimene elujanu, nälja.

Mehed on mornid, sünged, — morkki löllin,
imelik tundmus asub spleenitama põue,
pole kui näha enam küllalt-tallat õue,
istuvad kõssin, riided takerdunud tõllin.

Popsil pään närune kulund läki-läki,
vahivad silmad alt kulmude puhma:
— „kellel päevast päeva end pinguta, uhma?“
külmast nina punane — võrdne verikäki.

Sulane nokkmütsi litsub hästi kukla,
jutt ei sobi, ainult siunaja sõimu,
sõnu läbi hammaste, — kirub iga võimu.

Ent logisev vanker pole riigikogu jutla,
uuesti vaikus, ainult lõuapära musklid
vihast ja rahutusest närviliselt tukslid...

5.

Vanker veereb võrinal vabarligi maanteele :
taamal kirik kupliga, rist õhun — ülal
tõuseb nagu viirastuseks lummunud külal.

Popsil jumal halastamatu tärkab järsku meele.

Mööduvad kõrtsist : vajund kõssi vana hoone,
ukse een minevikust säilind lasipuuga,
närind mida hobused valjastet suuga.

Maantee liit sirgema suuna võtab — joone.

Nõlvakul tuulik viskab hundiratast, pillub,
— klounina õhku paiskab käsi ja jalgu.
Vareste parv tõttab terade talgu,
lopendaden tuulen nagu hõlmade killud.

Sügis puude koonlad tühjaks kedranud lehist,
tuul tallab ikka veel päevade vokki.
Pole enam pihlamarju linnulgi nokki.

Turjalt jookseb vappekülm üle meie mehist.
Ja vanker veereb võrinal : „nõõh, tpr nõõhh !
saaks enne õhtut veel linna, . . . õõhh !“

6.

Taamal alev udun, agul kükitav paistab.

Kaubanaine vastu tulnud, peletab une:

— „mehikesed, võid teil ehk müüa on, mune?“
ninaga koormast ise vaheltkasu haistab.

Edasi linnahärra kõhukas, kerekas
küsib, kas popsil pole istme all linn?
Suuremaks kasvaks aidan puntrate pluu.
Näol lai naeratus õhetav-verekas.

Veereb vanker pörinal üle sillutise kivide,
hobune puristab, raputab päitseid,
paisaten tee veere suust vahuäitsmeid, —
vahele eellinna hüttide rivide.

Paisuvad majad. Linn algab — kahel pool,
jooksevad kõnniteed, inimesist tallat;
vaateaknad varandusi täis on kallat,
nimestik ukse: jahu, suhkur, manna, sool.

Kerkivad ukse kohta, seintele sildid,
kõlguvad õhun: kellad, prillid, kullat kringel,
mannekeen aknal, kui maandunud ingel,
kinovitriiniden filmitsevad pildid.

Sisse ja väljapoole käivad äriligid,
üles ja alla, — alla, üles tõusvad vaed,
mõlemad silmad nähtust täis vaid laed,
astuden poodi asjatundlikult tingid.

Nõndaks: ikka ühel pool — kaup, teisel — vihid,
loosungiks igal: kuidas teist saaks nõõri.
Osta kas külakostiks pudel likööri?!
nagu seda armastavad „peenemad“ kihid:

Sest minna kuhu ööblima, koldab kuni hommis?!
Võtnuks kui mehikesed omavahel loovi:
pöörata vahest mõnda sissesõiduhoovi?
Vilksatas popsil: tal elab siin omik.

7.

Sõitjad uuest' vankril, nagu purjedeta laeval:
veoauto ähvardab — koormaks rasked kastid.
Ainsamaks juhiks — taamal kirikute mastid.
Kõigest linna askeldusest kuma õhtutaeval.

Suunduvad kuhugi vanalinna soppi:
sulane vankril istub, pops vehib jalgsi,
vaatavad, hiilivad, viimaks nagu vargsi
pops julgeb näbrastund uksele kloppi.

„Sisse!“ hüüab perenaine: — märja veel kõhuga,
kaussidena rinnad — tulvil ploomirasva,
käsivarred, kaelgi võtnud lopsakalt kasva,
millised puusad, istmik raske rõhuga!

„Sarnane lapsi võinud imetada, võõrutada,“
sulane mõtleb, ise mõõdab naise liha,
— „lõpmata olla võib sihukese iha,“
järsku tagatoas keegi laulu võtab kõõrutada.

Pesunaise tütar ainus, seegi veel blond:
köhnavõitu, tunda võiks kobamisel roideld,
pelgab vist kallistusi, rinna ümbert holdeid,
eksib kui ära põue sõrmede sond.

Patused mõtted, pesu kuivava hõng
vastu hoovab koridorist, minnakse õue
korraldama hobust, loomal väsinul nõue,
süüa ja juua, muide ähvardab kõng.

Kui siis hiljem kõik neli istvad lauan,
mehedki avand omad kompsud-moonakotid,
auravad ahjust võet roogade potid,
esialgu vaikus nagu vaaraode hauan.

8.

Rusik rabab kohmetust, vaikus saab hoobi,
sõnu purskab, sekka kostab kõditavat naeru,
hobugi väsind lääb erksaks, saanud kaeru:
sulane avand likööri pooletooi.

Sagemini tõusvad käed, käivad klaasid ringi,
kõrgemalle paiskub aina räuskav õõts,
kotist võet välja, ürgab sulase lõõts,
vahekord kodune sigib juba mingi:

Käsilisist vabad kui näpud, pilli klahvest,
eksivad kogemata noorukese bluusi,
võtavad mujalgi käbada, nuusi,
tuba suitsupilvin piibu vängeist pahvest.

Pops kuraasitab — tantsuks proovib jalgu,
äbarik kukk nõnda losa veab tiiba.
— „Ega's uus pudel veel meestel' tee liiga!“
perenaine lisab. Veri pähe võtab valgu.

Grammofon saab seadeld, siis algab alles pall,
uhutakse polkat, kuis juhtub, et mürtsub
põrand; noorte veren juba midagi sürtsub.
Nagu kokku räägit, lakkab järsku trall.

Lõppend vaevalt viimased plaathelid, noodid.
pimedus, viin saavad kupeldajaks — soosijaks,
väsinud inimeste paaridesse loosijaks, —
nõndaks: neli magajat, kahed vaid voodid.

Millisest hommik neid tabab, leiab poosist?
Äripäev, askeldused, jälle elumured
milline õnn: õhtul ajutiseks sured,
hommikul ärkad, hõõrud silmi narkoosist.

9.

Jälle loksus vanker üle kivide, kände:
 pops üks, nukker, läigib silmen vesl,
 hardus miski valdab, nähen taas esimesi
 kodukoha tuttavaid kaski ja mände.
 Ahastus, haledus mehe rõõgava rinna
 valuliseks pinnib, et hingata raske;
 tahaks end riputada nööri kaske:
 südamerahu jäänud selje taha — linna.
 Lõhkeman pää, meele kohal tuhat tuska,
 lödiseb tuulen, nagu teeveerne remmelg:
 kuidas pääle kõige julgeb silma vaata memmel?
 Paisena valu, kas või pussiga suska!
 Ent juba paistab mahajäetuna hurtsik,
 tagaseinaks: jändrikute tähistega raba.
 Koer jookseb vastu, rõõmsalt liputen saba,
 nainegi lävel, vaade veidi turtsak.
 Kõigest tahaks vaadata mööda, pilke loovi,
 silmade röntgen kiirgab vastu, läbi põuest;
 hiilib ette — maha, iga ese, küna õuest
 tahab nagu usutleda, süümet patust proovi.
 Lõpeks vaid selgub, oldud põrgit, pole viga:
 kaaslase pahameel tingit hoopis rutust,
 mis oll selgund naabri peremehe jutust,
 kutsuvast popsi appi veristama siga.
 Ja kähku, olnud püstijalu raband — veidi söönud,
 võtab suure noa, laseb käia üle tahust...
 Varsi looma örri kuulda, liud verevahust
 tulvil: käsi tappev otse südamesse löönud.
 Hoiden veel korisevat looma karmilt koonust,
 pops märkab: temagi süda jooksnud tühjaks
 murest, — ei miski säili alatiseks — ühjaks,
 tunneb elutahet taas, lihaste toonust.

10.

Jooksvad risti-rästi teed, kujad, kõnnirajad,
sulane sumab, haisten tööd, ringi eksib,
muhelden näitsik mõni tipib, vastu keksib,
õieli kaeltega pörnitsevad majad.

Käib veidi ujedalt, sest jalan veel pastlad,
aegsast' annab teed, kui ujub mõni uljas:
lihunikunäoline turuvürst puljas.

Tõukavad töötut kannast, kindrist näljaastlad.

Huntsantsak mõni, lakut vurle oma portfelli
kallistab kramplikult, — tähtsuse soonega
näol: kokkukõlan püksi triikraua joonega,
vaat seda uhkeldavat, edvistavat selli!

Eks siin nii mõnigi end hangeldanud isandaks,
äriga, kelmusega, tööliste higiga,
upitund ministriks mustategude pigiga,
kui sest ka hiljem kivid, kannudki kisendaks.
Suli tuleb vastu: kuklan müts — made in England,
käed omal taskun, mine näe sinna ära,
peon kas puss, ehk... revolvipära!?

Parem juba mööduda eemalt: nii kindlam.

Keegi pole sangar, lisab teadmatus hirmu:
raginaga taamal miski laperdab, lugistab.
Sadam see, aurik ahne proppisid kugistab,
neelaten aplalt laudu, kaiäärseid virnu.

Korstnast nõgi, suits, paiskub maslnatest aur
mastidest kõrgemalle — halli sügistaeva.

Silitaks käega, nagu hobust, seda laeva,
häirib hammasrataste krigin, kete laul.

Küsi: kas ehk tööks ei saaks panna kätt külge?

Vastuseks kubjas kõripõhjast järsku röögatab,
nõnda nagu aurik ulgumerel vahel öögatab:

„ei!“ ise siluden omi vurrusid hülge.

Nõnda päev päevale järgneb, saabub hommik:
kõrvuti ahtakene piht, laiad õlad;
oleks kui raha, ei puuduks kokkukõlad,
mõtiskeleb sulane, süda omal lommik.
Võtab lausa unistada avarusist, ulgumerest,
välismaa sadamateist, saabub kust rikkana,
usub blond pääkene lemmikut plikana,
ainult miski aimus läbi sähvatab verest.

11.

Ent elu ei leeluta legende, ballaade;
muinasjuttu, valmi ei saa soojendada toiduks.
Muutuks mu südagi telliskivist koiduks:
leivast ühest söönd saaks kui töötud kõigi maade.
Pesunaise näol astub asjalikkus tupp
hommikul ühel, lausub sulasele: „ütle!
kauaks nõnda magad, sööd, narrid viimaks tütre?“...
Noorukene kõneluse pääle võtab nutta.
Lööb iga sõna lausut — vasar, nagu peitel,
meeltele, ajju, süda võpatab solvest.
Selge: mees töötu peab lahkuma kolmest.
halastamatu otsus valmib kiirelt meelega.
Nagu ilmaloomises — päevast saab õhtu.
Sulane kompsud kogub kokku, võtab hiili, —
murdvaras muukrauda varjab nõnda, viili,
Kottpime öö laskub, ei näe mitte mõhku.
Tukuvad majad, ümber loksuvad veed,
merelt hoovab roiskuvat sügise hõngu,
tuul kammib õrnalt poste-traatide lõngu
tähistavad tuled vilkivad sadama teed.
Läheneb vargsi laeval... seisatab... kuulatab...
valind juba päeval peiduurnkaks päästepaadi,
— moodne Diogenes — elupagulase vaadi...
kuidas presendi alla poeb, end ulatab?:

12.

Vaevalt mõne sekundi sulgatas, magas :
hommikut ootas, millal ookeani kurdu
laev sööstab — vahuroosid lainetuste murdu
jäänd, — mõtles nägematu, peidet elav pagas.
Kannatust sangar ! küllap päästetakse tross,
väljumiseks hiivat, sõiduvalmis ammu ankur.
Laev, mille sisikonna täis toppind lankur,
suitsevana kaob mere suhu — pabeross.

*

Ärkaab juba linn : samme tõttavate ladin
tänavate tühikusse kõledalt kajab,
lisaks suist jahvatavaist hääliitsusi sajab :
turunaiste, töömeeste keelepeksu vadin.
Kailegi läheneb häälte sumbutet kõmin,
astuvad tallad üles rippuvast trepist.
tipivad üle laeva pardast, selle tekist,
kapteni kajutisse kaob jutumõmin.
Pilust presendi näeb : keegi neist mundrin,
küljel revolver, tääk teispool ripub,
— politsei. Täbaraks asi nüüd kipub,
jänesena süda hirmu bagijatest tundis.
Tuhniti katlaruumin, kurjalt sõepunkrin nuhiti,
taskulambil valgusteti iga pimedat nurka ;
viimaks, mine tea ! meie pagulase peiduurka :
millest nende silmad päästepaadile juhiti ?
Polnud palju vaja, juba haaratigi turjast,
lohisteti välja, rinnust raputas võmm,
vastuseks viimast tabas koonu alla jõmm,
lööja ei taiband isegi, kas hääst või kurjast.

Pligemini tasakaalust välja viis äpardus
 sulase, — lahti tahab rabeleda, putkata,
 auriku teisega et reisi võiks jätkata...
 Osalt ei meeldind võmmi ametlik näperdus.
 Ent haaravad klambritena mitmed juba käed,
 rusikaid nõõritakse, peab taltsutama suud.
 Asi lõpeb sellega: tuleb istu — kümme kuud,
 võimule vastuhaku eest... Kas nüüd näed!

13.

- „Vaata sul nüüd välismaa, vaata sulle Amsterdam!...“
 avab kui ukse vangla kambri, mis pitsitab,
 pilgaten lausub vahi kirvenägu itsitav.
 Vaata! kuhu toonud mehe mõtlematu samm.
 Vähe siin valgust, veel vähem aga õhku,
 kergem oli hingata päästepaadin jänesena...
 „Mõistis kas aimata saatust hüll säärasena?!“
 mõtles ise õhtul, heiten lautsiku põhku.
 Ent uni ei saabu: puudu käsivarred atvad,
 aprakesed sõrmed naise, kobaman pihta,
 laskuden alla poole. Seda sallida ei tihka:
 huuled kui teised suu mahlaka katvad.
 Viirastused hõljuvad, unen himurus painab,
 — haaratud liha vere uimastavast vingust:
 näeb blondi pääd, tunneb plika sooja hingust,
 kuni viimaks hommik rahu, kainestust laenab.
 — „Noh! kuidas magasid, und hääd või halba
 nägid?“ küsib sisse astuv tuttav vahilõust
 (sündind juba mõni gorillade tõust!)
 — „tead, hukkund“ „lootsik“ su — aurulaev
 „Malva“!...

— „Vaevalt väljund sadamast, mööda saand saartest,
karile jooksnud, põhi pragunenud riivist,
pole enam juttu olnud päästepaadi hiivest,
lained löönud üle laevast kõigist tuulte kaartest.“

Sarnane jutt vappekülma lõõtsus, ôôva,
tundis meie vang: meri kohas temast üle,
hauaks oleks saand lainte hällitav süle.

Kratsib ise kukalt, nagu oleks sääl kõõma.
Kuidas nüüd Milvile teataks, et elun,
kellel ta vangistusest pole ehk aimu?!
palub siis vangivahti härdalt nagu kaimu,
oleks et soosijaks tähtsan sen mõtiskelun.

Ja selgub, et lõusta all varjul soojem hing,
kaastundlik süda, vang lootust kuhu kastab.
Nõnda sisellu välisinetusel' vastab.

Oo! üsna kergelt hargneb piirav nõiaring.
Vaevaga ridu veab, keele kaavitaden sedeli
koostab: „võtan naiseks, kui kongist siit tulen,
oota mu lemmik, käed kord ümber su sulen!“
paber ja pliiats loond südamete redeli.

14

Tigusammul venivad päevad ja ööd,
oo! ei tea mis kõik ära ei annaks:
anduvat naist kuis taas voodi kannaks ...
mõtleb kui magab, teha käristaden tööd.

Milline lõõm miilab lihasten, põuen!
Leiab vahel väsinuna hommik meie õnnetuma,
koidik kui puserdab ruskavat kuma.

Saabub nõnda talv, lumi nagiseb õuen.
Taliharjapäev lõpeks möödub, — juba kevad
varblaste nokkadega kusagil siristab,
sulane kärsitusen hambaid vaid kiristab:
linnud nagu oksal, nõnda armastaks ka nemad.

Kannatust, rahu! nõnda kirjan oli lohutanud
lemmikut halisevat, et elu on hapu.

Kuidas endan pärsib himu roomava tapu?
mõnigi ulm teda öösel oli kohutanud.

Viimaks, kui akna taga sääskede sumin
painavalt katsesarvi surus läbi trellide,
kuuldus vahel kilkeid: naiste, nokastanud sellide,
kaua seisis kõrvun elu helisev kumin.

Suvi sammus laisalt. Käis päike juba uljalt,
paiskus siis hoovigi, töötuppa leitsak:
õitsengu helvete õhetav räitsak,
loodangul tulikera punetas puljalt.

Sügispoole suve alles avanes uks,
vaheteti rõivastus, — maailm oli lahti,
lahkumisel sõbrana tänas vangivahti,
ärevusest kiire omal südamevere tuks.

Kuidas esmalt harjumatult tallasid jalad
tänavate kive, silmad pelgasid valgust,
mõtteid täis pää — uue elu hoogsat algust,
südamen soovid — kevadkudevad kalad.

Lõppu pole kõnniteil, tänavate rodul,
risti-rästi põikleavad majakeste rivid.
— „Vaadake vangi!“ nagu sosistaksid kivid.
Majja tormab. Õnneks ainult nooruke kodun.

Kohmetus algusen, kuni viimaks pisarsilmil
sülelevad, suudlevad, liituvad lõõgsalt,
haarmetega otsivad üksteist kuus hõõgsalt.
Arvate, lõpp on nüüd vändataval filmil? ..

Veri on põskedel värviiks valgund, mingiks,
tõuseb kui nooruke, lausub: „sule ripsmed!“
Kuulda ainult varvaste tagatuppa tipsmed.
— „Vaata nüüd, kallim, mis toon sulle kingiks!“

Hilpudesse mässit mingi pundar, leivakäntsak,
ringutab tõuguna, — näha läbi mähkme.
Kõrvaga tabab lisaks nahiseva ähkme.
Sülle mehel' palsatakse äsjasündind väntsak.

— „Isaks oled istund end, — mina olen ema,“
innukalt lausub, ise sumbutab nuukseid,
silitaden pääd — mehel sõrmitseden juukseid.
Sulane last suudleb, näib kõik nii kena.

Ämmgi saabub külast, käsi laotab lahkelt:
— „Väimeespoeg, lapsel isa hädasti vaja!“
lauda katten lausub; toidust rikastub maja:
taldrikuid kolm, kolm nuga ja kahvelt.

Klaasi tõsten pesunaine tervist joob, punatseb,
lausub: „lapsed unustage unistused, ulmad,
minge registreeruge, korraldame pulmad,
ruumi meil jätkub siin!“ lisada suvatseb.

— „Seni kui inimestel moeks — kanda särki,
nälga pole karta ja riidet saab selga;
töö aiva suureneb, ei siin kulusid pelga,
tuleb kui tälendada sisseseadevärki“.

Epiloog:

Naised pesutööl... last sulane kiigutab,
mõtleb: enam pole ümber soid ja rabu,
ainult et tööd ei leia, piinlik oleks nagu...
Läiknahnkse saapaga hälli müksib — liigutab.

Püsti virgu, sangar! läbi muremaast murra,
inimese õnn, see on ruutjuur (√) isikust.
Võta omal' eeskuju taudide pisikust.
Vägitegu — elada, mitte surra!

9*

VÄLJARÄNDAJAD.

(M. S-le, emigreerund sõbrale.)

Moto: Me Isamaa —
kas pisarate, nälja kisamaa?..

1.

Pimedusega kuis võitleb valgus, —
ööle siiski järgneb päev.
Teadä viletsusist ainult algus,
lõppu üldse kas kord näeb?

*

Oo, te piinatsüdamlised jaamaesisel,
oo, te vaevatnäolised sadamain!
Oo, te punasilmil nutet-vesiseil,
hädade ja mure madalmail!

*

Ankur milline küll hiivaks ahastusi,
vedur, rong, — mis mure pääle võtaks?
Aero milline neid hingelahastusi
maa päält taeva viima tõttaks?

2.

Esimene väljarändaja:

Oh kuhu panna pää? Kaks kätt kui rasked klambrid
ta haaravad, et vaigistada vaeva.

Ei ole Lasnamäel meil oota valget laeva
ja trelle taga vist me jaoks on kambrid?

Teine väljarändaja: *

Jah, kuhu panna pää, — täis raskeid muremõtteid?
Mis lõpuks valida? Kuul, mürk, ehk silmus,
või hüpe ruumi, parem hüppest vette?

Nii mõnigi meist proovinud neid võtteid:
teind enda käega risti elul' ette, —
kõik läbi — süda külm, kui kordnik lävel' ilmus.

*

Esimene väljarändaja:

Kun on me vabariik? Ei rahvast oma enam,
kui kadund veri näolt ja liha kondilt.
Me peame põgenema isandate frondilt:
on nälga surra võõrsil hoopis kenam.

*

Kolmas väljarändaja:

Ei seda kodumaad sa tunnustada omaks,
Irboska varjud kun veel käivad ringi,
kun vabasurm on mõistet vabaks tingi...
Jään mina vabariigi uskmatumaks Toomaks.

Teine väljarändaja: *

Mu süda-kompass pooldab Lõunanaba,
veel hingen lootus, veren tüüriv siht,
kui kohviistandusin piitsast vorbil piht,
veel hüüan: „jumalaga, kodu soo ja raba!“

3.

Rändlinnud tulevad, rändinimesed läävad :

kevade jõgede rutt kisub kaasa, —
emalt rebib lapse, — naiselt abikaasa,
üksikud perekonnad lõhkumata jäävad.

Ilmamerre suubub inimene — tilk,
lühikene elu — üks hetk — ainsam pllk.

*

Kikivarvul süda oma saatuse pärast,
ringutate käsi: te päästerõngad udun,
lunastus — eesmärk kosmilisen kudun.

Ainult teie silmade palavikusärast
meridiaanide-, ekvaatori-vööd
rulluvad — valgusten ümbritsevat ööd.

*

Canada... Vancouver... Stuart-Lake'l näed,
fata-morganana pilvede põhun:

Austraalia Sinimäed hõljuvad õhun.

Horisont lahti — kui semafori käed:

troopika tõukab katsesarvi kuumi, —
Ameerika, Brasiilia kutsuvad ruumi.

4.

Väinade eleegia loksus laevaninan,
ahastavad poolsaarte ringutavad käed,
kusagil upuvad lumiharjun mäed ...
Oo, kõik me elu on vintsutuste vinan:
kurbust täis jaamast tõugat vagunite lint,
muret üle vete kannab auriku vint.
Näete, kuis meri tõukab ette kõrge rinna!
pardale kauhkab lainte soolane pild;
kaldal nii tugev, — aurik ulgumerel kild, —
hällina õõtsuvana kiigub kohal pinna.
Õun nagu oksal, — ema käel inimjaps:
ookeani keskel — viiekuine laps.

*

Relsel, käest kinni hoiden, vagunite paarid
lohistavad vaevalisi mööda mandreid,
telegraafipostide mängiden kandleid.
Kokku litsut liha, silmad lahti — angaarid:
horisondist horisonti lendab pilk,
akna taga postide, traatide vilk.
Te sõrmitsete silmega tukkuvaid linnu,
(päeval nad magavad, öösel on valvel!)
te imetlete semafore käsi, mis palvel, —
kraanade elevandilondilisi vinnu,
seni kuni nägemused uued ekraanil:
tänavad, majad, võõrad jaamad esiplaanil.

5.

Pehme sadama sülega, — Marseille — linn-värav,
kraanade kätega, dokkide õladega,
„Messageries maritimes“ — salamõladega
laevu saadab, — juhiks: paake — silmastik särav.
„White Star Line“, „Cunard Line'i“ tuiksoon-
arteeria
viib väljarändajate järgmise seeria.
Korstnate silindrid suitsu pahvivad taeva,
mastide ristid, — küljen raadio-Lunastaja.
Lippude pesu, — „S. S. S. R-i“ oma — punastaja
eraldab aurikuist kommunistliku laeva.
„Rue Cannebière'il“ mets plakatite kõigub, —
proletariaat siin omi loosungeid hõigub :
esimene mai... Voolab sadamast, — „Vieux-Port'ist“
töötavate hulkade manifestatsioon :
kapitali vastu tänav — demonstrand joon.
Internatsionaal kõlab mõningast koorist,
tagaseinaks aurikud: parem-, pahemal käel
tammuvad kaasa mastid lippude väel.
Sammu kaasa, me kodumaa sini-must-valge,
tõsta kõrgele, tööline, lippude marli!
Kaasa huikavad vedurid jaaman—Saint-Charles'i.
Raskelt astub aeg — mastodont. Tunnetan: jalge
all hukub tal ülekohtu rasvane limuk, —
tuleviku koidik hiilib, — kirvega timuk.

*

Väljarändajad jaluten eel ärasõidu
loomaaian Marseille'n: „oh, ütle mata armas
kiskja tiigripoeg käsivart haarama varmas,
kui võrrelda nendega, — saanud kes võidu:
poliitilisen klassisõjan haarand võimu
ja vanglaise, porri litsund lähema hõimu ...“

Ja :

Väinade eleegia loks sub laevaninan,
ahastavad poolsaarte ringutavad käed,
kusagil upuvad lumiharjun mäed ...

Oo, kõik me elu on vintsutuste vinan :
kurbust täis jaamast tõugat vagunite lint,
muret üle vete kannab auriku vint ...

ja!

ELAVATE POOLT JA MANALASTE VASTU.

1.

Minu tervitus sulle — luule eelvägi!
Värssroodude, pataljone ründ
ei kunagi lakka, ei iial saabu rahu...
Olgu tervitet, kes esmakordselt midagi nägi!
Uute horisonde punetav sünd
olgu see viinaks ja sakramendiks pahu!
sedasi,
edasi!

*

Olge tervitet jalamehed, ratsurid!
Kahurlased, mürsurid, laskeks
relvad omal seadke: vastu avaliku arvamise.
Tahan: elu oleksite esimesed katsurid,
et kunagi ei lähaks teile raskeks:
olla, jah! olla, ja olla ainult ise!
sedasi,
edasi!

*

Kaugusse sööstke vaid pilkude pikksilmaga,
mõttelennuaerod ikka surmasõlmeks valmis,
tundmatusse tungige ridade piilurid!

**Olgu : luulevaenulise, rajuse ilmaga,
olge päiksepaistelised, naerulised salmis,
tele ! südamega südame manu hiilurid !
sedasi,
edasi !**

*

**Ärge hoolige isegi hüvast toonist !
mööduge rahulikult kopitund klassikuist :
kahvatust kirjaneitsist, kohmetust Kreutz-
waldist,
isegi Kristjan Jaak Petersonist,
rääkimata teisist haudadest tassitult,
tõlkureist, mõnestki kadaklisest bardist !
sedasi,
edasi !**

2.

**Milleks meie luulel ala Hingedepäev :
pööningulle kanname vaimudelle toitu ?
Olgu vaid neetud, kes sinna meid juhat !**

**Tänapäeva inimene — kaugustesse näev :
loodangul päikse juba tervitame koitu,
sõnade märklauaks : aasta 2000.
sedasi,
edasi !**

*

Ärge komistage! kalmistu: Bergmann, siin Liliv
(keegi mind tembeldab laipade teotajaks?)
Olen kord lood juba nekrofoobiks...

Tean: iga manalane — elavalle riiv...
vaevalt saaks olla ta tulevpõlve eotajaks,
— tühjund orbiidid: teiste silme teleskoobiks.
sedasi,
edasi.

*

Ärge peatuge sääil, kun laian kaaren
niitnud on võõradki, võtnud loogu!
Terigi küllalt on muinsuste salven:

Whitman, Verlaine, Baudelaire ja Verhaeren,
Goethe, George, Rilke masendavad hoogu...
Teadke! iga jäljendus algupärast halvem...
sedasi,
edasi!

*

Lilli ärge kandke, ei pärgi pange hauale:
elu ei lõpe, vaid algab kun kalmistu.
Vaatke! palju autoreid elab teie sean!

Raamat värske asetage lugemislauale
ja avage tänapäeva salmistu :
 pärib surmapäälse poeet eluean
 sedasi,
 edasi!

*

Ja sina, uustulnuk, kelle nime ma ei tea,
 tervitus sulle : süda, käsi, ole hea!

Meelen pea : peab olema pääletungi luulen,
 midagi fluuidilist, nagu juuksed tuulen . . .

Kui ründate tulevikku — üle mu haua,
 meenutage ! moodustan ainult hüppelaua . . .
 sedasi,
 edasi! . .

KOOSTIS:

Eelsõna lhk. 5

E. V.-r. — tsükl esimene:

E. V.-r. — avang lhk. 9
 E. V.-r. linnulennult „ 11
 Filmvärss (päälinna negatiiv) „ 21
 E. V.-r. (poeem kahel plaanil) „ 29
 E. P. = Eesti parnass „ 55

Elust mu ümber — tsükl teine:

Lõokesed linna kohal lhk. 63
 Tühjund linn „ 65
 Asjade elu „ 70
 Irdumus „ 72
 Must kass „ 74
 Ööst hommikusse „ 76
 Päevast õhe „ 78
 Vabakevad 1 „ 80
 Vabakevad 2 „ 81
 Värss = mu kevad „ 84
 Suve kroonika „ 86
 Kevad' sügisen „ 88
 Ühe talve-hommiku läbilõige „ 90
 Elust mu ümber „ 92

Eroica — tsükl kolmas :

Eksprompt ühele loojale	lhk. 101
Matk ellu 1	„ 102
Matk ellu 2	„ 103
Värssjutt ajast ammusest	„ 105
Raju Euroopa kohal	„ 110
Eroica (värss-novell)	„ 116
Väljarändajad	„ 132
Elavate poolt ja manalaste vastu	„ 138

HIND: 4.—